

קונטרס
עבודת
ימי הפורים
(עניין קימו וקבלו)

ניתן להשיג אצל :
משפחת נוימן
קצות החשן 9/6
מודיעין עילית
089744267
0527167567
yehonatannoy@gmail.com

ביאור כמה מאמרי חז"ל בעניין ימי הפורים
וכן מה שאמרו "הדור קבלוה בימי אחשורוש"

ומהם נלמד את הדרך הראויה להתכונן
לחג הפורים
ומה היא העבודה הרצויה לפני הי"ת
ביום הקדוש הזה

חברתי בעזה"י
יהונתן בלאאמו"ר דוד נתן שליט"א נוימן
מודיעין עילית

מהדורה שניה
שבט ה'תש"פ

תוכן העניינים

4	הבהרה
5	הקדמה
	יחודיות של יום הפורים (5) / מהות ימי הפורים (5) / רבוי שמחה ורבוי סעודה בפורים (6)
7	ישרים דרכי ה'
9	לעשות העיקר עיקר
	התפילות מתקבלות ביום זה (11)
14	ימי משתה ושמחה
	עבודת ה' בשמחה (14) / לפאר את סעודת הפורים (15) / הלכות משתה ושמחה (20)
24	חינוך הקטנים
28	ההכנה לימי הפורים
	אדר הראשון בשנה מעוברת (29) / פורים קטן (29) / הכנה לראש חדש אדר (29) / ראש חדש אדר (30) / חדש אדר (30) / ז' אדר (31) / שבת זכור (31) / עמלק שבלב (34) / תענית אסתר (35) / ההכנות לפורים (36) / ערבית ליל פורים (36) / סעודת ליל פורים (38) / תפילת שחרית (40) / לימוד לאחר התפילה (41) / ארוחת בוקר בפורים (41) / משלוח מנות (41) / מתנות לאביונים (42) / איסוף כספים עבור ישיבה או עבור מטרה אחרת (42) / סעודת פורים (44) / עד דלא ידע (45)
46	הצעה לתכנון יום הפורים באופן נכון
	ליל פורים (46) / פורים בבוקר (46) / פורים בצהריים וסעודת הפורים (46) / מוצאי פורים (47) / שושן פורים (47)
49	נספח
	בעניין מצוות ש"מתחברים" אליהם יותר או פחות (49) / בעניין עמידה על המשמר בענייני ממתקים לילדים (49) / בעניין קריאת פרשת זכור לנשים (51) / בעניין נערוון (51)

הבהרה

קונטרס זה יצא לאור לראשונה בשנה שעברה (תשע"ט) בחדש אדר הראשון. לפני קצת פחות משלוש שנים זכיתי בס"ד להוציא לאור קונטרס בשם "עבודת חג השבועות". הקונטרס הנזכר עוסק בכמה נקודות בהן עוסק קונטרס זה. רבים וטובים נהנו מאד מהדברים שנכתבו בקונטרס הנזכר. כמובן שמטבע הדברים, רבים גם הביעו התנגדות לדברים מסויימים (אולי אפילו לרוב הדברים) שנכתבו שם.

גם לפני הוצאת הקונטרס הנוכחי (במהדורתו הקודמת) היה ברור לי שאף קונטרס זה יעורר תגובות בעד ונגד. אשמח מאד לקבל תגובות משני הצדדים. גם אם לא אסכים עם כל טענה, אשמח תמיד לקרא ולשמוע גם צד אחר. אמנם, לפי מה ששמעתי עד עכשיו (גם לגבי הקונטרס על שבועות, וגם לגבי הקונטרס על פורים), רוב המתנגדים לדברים שכתבתי, באים רק עם טענות רגשיות (ועדיין, גם טענה מצד הרגש יכולה להיות טענה צודקת), ויש שבעצם כל טענתם היא רק על "שחיטת פרות קדושות" ("הרי כך הורגלנו על פי ... , למה אתה בא לשנות?").

מסיבה זו, יקשה מאד לטעון טענות, יקשה עוד יותר לשמוע את הטענות, וכ"ש לענות עליהן בצורה עניינית. אשר על כן, מי שרוצה להעיר הערות על דברים שכתבתי בקונטרס זה, מוזמן לעשות זאת רק בתנאים אלו:

- א. אקבל השגות רק ממי שקרא את כל הקונטרס מתחילתו עד סופו.
- ב. השגות לא מתקבלות בעל פה, אלא רק בכתב (אפשר גם לשלוח במייל. הכתובת נמצאת בתחילת הקונטרס).
- ג. אתייחס אך ורק להשגות המבוססות על דברים המובאים מתוך ספר, ולא מסיפורי מעשיות על אי אלו צדיקים וכדומה.

בברכת התורה
ובתפילה שלא תצא תקלה תחת ידינו
המחבר
יהונתן נוימן

נ.ב. כמובן שאשמח לקבל הערות, גם על סגנון הכתיבה.

קונטרס

עבודת ימי הפורים

הקדמה

יחודיותו של יום הפורים

על חדש אדר אמרו בגמרא: משנכנס אדר מרבין בשמחה. ומפרש רש"י: ימי נסים היו לישראל פורים ופסח. בחודש אדר אנו חוגגים את ימי הפורים שנקבעו על ידי אנשי כנסת הגדולה ל"ימי משתה ושמחה", לזכר הנסים שארעו אז, שהם הצלה ממיתה לחיים. על כך יש להרבות בשמחה ולהתענג תוך התבוננות בחסדי ה' בהנהגתו עמנו.

מהות ימי הפורים

נעמוד כעת על מהות ימי הפורים על פי מקורותינו:
במגילה מבואר מה קבלו עליהם (תקנת אנכה"ג) לגבי הדורות הבאים: לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם לְהַיּוֹת עֲשִׂים אֶת יוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אָדָר וְאֶת יוֹם-חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל-שָׁנָה וְשָׁנָה: כִּי־מִים אֲשֶׁר-נָחוּ בָהֶם תִּיהְיוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהַפְּדוּ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מְשִׁתָּה וְשִׁמְחָה וּמְשָׁלוֹת מְנוּחַ אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת לְאֲבִיוָנִים:

מבואר כאן כי קבעו "לעשות ימי משתה ושמחה". זו היא אם כן מהות היום, **ימי משתה ושמחה**.

ארבע מצוות עיקריות נוהגות בפורים:

- א. מקרא מגילה
- ב. משתה ושמחה
- ג. משלוח מנות
- ד. מתנות לאביונים

נעמוד על עניינן של מצוות אלו :

- א. **מקרא מגילה** נתקן כדי לזכור את הנס ואת טעם השמחה ביום הזה.
- ב. **משתה ושמחה**. בהמשך נרחיב אודות מצוה זו, שהיא עניינה של יום, כיצד יש לקיימה באופן הראוי ביותר.
- ג. **משלוח מנות**. על מצוה זו כתבו רבותינו ב' טעמים :
 1. להרבות השלום והרעות, היפך רגילתו של הצר הצורר שאמר "מפוזר ומפורד"
 2. למלאות חסרון סעודתו של חברו, שתהיה הרווחה לבעלי שמחה.שני הטעמים קשורים למשתה ושמחה.
- ד. **מתנות לאביונים**. עניין מצוה זו הוא, שיהיה לאביונים מה לאכול בסעודת פורים.

הנה כי כן, שלש מתוך ארבעת מצוות היום, קשורות לעניין משתה ושמחה.

ריבוי שמחה וריבוי סעודה בפורים

בגמ' במסכת פסחים (סח:) מבואר: **מר בריה דרבינא כולה שתא הוה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכיפורי ... פוריא ימי משתה ושמחה כתיב וכו'.** ונראה שכוונתו שזוהי מהות היום, ואם יתענה לא ניכרת אצלו כלל מהות היום, כפי שכתבו כמה מרבותינו הראשונים דמעיקרא להכי איתקן.

בגמרא במסכת מגילה (ו:) מובא מעשה בעניין משלוח מנות. אביא כאן חלק מדברי הגמרא: ... אמר אביי: **כי נפקי מבי מר (דהיינו: רבה) הוה שבענא. כי מטאי להתם (לביתו של מרי בר מר) קריבו לי שיתין¹ צעי דשיתין מיני קדירה. ואכלי בהו שיתין פלוגי. ובישולא בתרייתא הוו קרו ליה צלי קדר. ובעאי למיכס צעא אבתרה.**

(פירוש: אמר אביי: כאשר יצאתי מביתו של רבה (כדי לתת משלוח מנות למרי בר מר), הייתי שבע. כאשר הגעתי לביתו של מרי בר מר, הגישו לפני ששים קערות של ששים מיני קדרה, ואכלתי בהם ששים חלקים, ולתבשיל האחרון קראו "צלי קדר", וחפצתי לכוס (אכילה שלא כדרכה נקראת "כוסס") את הקערה אחריו).

הגר"א בביאורו על השו"ע מביא עובדא זו כמקור לדברי הרמ"א (תרצ"ה, ס"א) שכתב מצוה להרבות בסעודת פורים.

¹ אמנם יש מפרשים (ואכן, כך מסתבר כפי שמצינו במקומות רבים בתלמוד) שמניין 'ששים' הוא גוזמא, אך ודאי שהרבו במיני מאכל.

ישרים דרכי ה'

בפורים נהוגים כמה ענייני שמחה שאינם נהוגים בשאר המועדים, כמו למשל עניין השתיה "עד דלא ידע" ועוד.

יְשָׁרִים דְּרָכֵי ה' וְצִדְקִים יִלְכּוּ בָם וּפְשָׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם. ריבוי השמחה בפורים ובחדש אדר גורם לפעמים לטעויות בהבנת מהות ונהגת הימים הללו אצל אנשים מסויימים. כבר בדורות קודמים אנו מוצאים בספרות ההלכתית התייחסות לכך שהיו אנשים טועים שהתייחסו לפורים כאילו הוא ח"ו יום בו איש הישר בעיניו יעשה.

גדולי ישראל עוררו נגד תופעות אלו. כמובן ששמחה אינה הוללות, והוללות אינה שמחה. שמחה אינה פריקת עול. השמחה עליה נצטוונו היא שמחה יהודית אמיתית, שמחה קדושה. בשמחה כזו יש להרבות בחדש אדר ובפורים.

אם בעבר ראינו טעויות כאלו אצל אחינו הטועים רח"ל, לצערנו כיום אנו עדים לטעויות אלו גם בקרב צבור היראים. מרביתם טובים ושלמים ניתן להבין ולשמוע כאילו הוללות היא חלק משמחת פורים והמסתעף. כמובן שאצל אותם יראים ושלמים לא מביאה חלילה טעות זו לפריקת עול מהסוג שהזכרתי, אך טעות זו גורמת להם לעיוותים חמורים בענייני עבודת ימים קדושים ונעלים אלו של ימי חדש אדר.

להלן נעמוד על העיוותים הנגרמים להם, אך לפני כן אזכיר כי אצל חלק מבניהם ומתלמידיהם של אותם יראים ושלמים הטועים בטעות זו ניתן למצא את התופעות הנזכרות לעיל, הנמצאות אצל פורקי עול.

אתן מספר דוגמאות לכך: לפני מספר שנים פורסמה ברחבי אחת הערים החרדיות בארץ מודעה הקוראת להורים ולמחנכים להשגיח על ילדיהם ותלמידיהם בימי הפורים. במודעה נכתבו דברים נכונים ואמיתיים על גודל הסכנה שיש בשהייה במקומות ובזמנים המועדים לפורענות. תוכן המודעה היה אכן ראוי להכתב, אך כותרת המודעה צרמה לי מאד. הכותרת הייתה (באותיות גדולות): **הזהרו מפורים!!!** מה פשר הכותרת "הזהרו מפורים"??? ברור שהכותב התכוון לנזקים מהם יש להזהר בימי הפורים, ולא ח"ו לזהירות מפורים עצמו. אך סגנון כזה אינו מתאים.

דוגמה נוספת: באחת השנים המעוברות הקודמות, סיפר אחד הילדים שאצלם ב"חיידר" המנהל הזהיר שמי שיזכיר 'פורים' לפני ראש חדש אדר ב', יסולק

עבודת ימי הפורים

מהחידור!!!¹. ברור לי שאותו מנהל לא התכוון חלילה למי שיזכיר את "פורים", אלא למי שיזכיר או יעשה דברים הנלווים בטעות לפורים, אך מדוע להשתמש במטבע לשון כזה? סגנון כזה עלול לגרום לילדים להבין כאילו ח"ו אכן זהו חלק מהאווירה של פורים.

יתכן שאותו מנהל אכן לא אמר זאת במילים אלו, אלא שזו האווירה המורגשת בסביבתו של אותו ילד בימים שלפני פורים. עכ"פ כך הבין זאת אותו ילד, והשאלה היא רק מהיכן קבל "הבנה" כזו. לצערנו כך נתפס פורים אצל רבים, אך מדוע לתת לילדים את ההרגשה כאילו זו אכן התפיסה הנכונה?

מיותר להזכיר כאן את אותם "עיתוני קיר" הנהוגים במוסדות רבים (בכל הגילאים). במוסדות רבים מקובל שאחד מאנשי הצוות עובר על החומר לפני פרסומו. אך במוסדות מסויימים החומר מתפרסם ללא כל ביקורת (ומי מדבר על כך שלפעמים גם ה"מבקר" בעצמו מאשרים בטעות או בכוונה דברים שאינם ראויים²). פעמים רבות מלאים אותם עיתוני קיר בדברי לשה"ר, רכילות, ושאר מרעין בישין.

כאמור, התשובה ברורה: "זה פורים". כך נתפס אצלם היום הקדוש הזה. רח"ל.

לפני שנעמוד על דברים העלולים לגרום לילדינו ולתלמידינו טעויות מסוג זה, נתייחס כאן בקצרה לשתי נקודות בעניין פורים והמסתעף.

¹ כששמעתי מעשה זה, נזכרתי במעשה הידוע של ר' שבתי יודלביץ זצ"ל על אותו ע"ה כפרי ו"עירוב תבשילין".

² לפעמים, ה"מבקר" הוא מחנך שעובר על פרט מסויימים הנראה תמים במיוחד, ולא מבין שטמונה כאן "עקיצה" כלפי אחד התלמידים.

לעשות העיקר עיקר

מהותם של ימי הפורים היא "ימי משתה ושמחה". לצערנו, כמעט באותה צורה בה מסבירים לעצמם פורקי עול את עניין משתה ושמחה, יש יהודים יראים ושלמים שאינם מסוגלים לתפוס בצורה נכונה את עניין משתה ושמחה כמצווה וכעבודת ה', ולכן מנסים ככל היותר למעט בגודל החיוב במצוה זו. לשם כך, מוצאים עוד כמה עניינים שיותר "מתחברים" להם עם עבודת ה'.

בשנים האחרונות מתפתחות בכמה מקומות שתי תופעות :

א. ריבוי מסגרות לימוד בפורים. התופעה נפוצה בעיקר בצבור מסויים בקרב יראי ה'.

ב. ארגון מעמדי תפילה. אמנם לא ממש בצורה רשמית, אך פה ושם ניתן לקרא ולשמוע על "התארגנות לקריאת כל ספר התהלים באשמורת". יש המקילים יותר ועורכים רק "קריאת תהלים כ-10 דקות לפני/אחרי תפילת מנחה (או בזמן אחר ביום)".

אדגיש כי לא באתי ח"ו לזלזל לא בריבוי לימוד תורה ולא בריבוי תפילה. כל כוונתי למגמות המתפתחות בשנים האחרונות לחיזוק עניינים מסויימים, תוך כדי המעטת הערך (או אפילו תוך כדי רמיסתן) של מצוות שנצטוונו עליהן. יש המנסים להתלות באילן גדול ולספר שמצאו בספר זה או אחר שכתב עניין זה או אחר. לפעמים נרמזו -או נאמרו בפירוש- דברים מסויימים באיזשהו ספר, ומכאן לא רחוקה הדרך עד לעידוד אותו נושא המדובר. אחרי שנוכחים לראות כי הפרסומת הצליחה, מתחילים להגדיל עוד יותר את אותו עניין. לאחר שהעניין המדובר צבר מספיק תאוצה, פעמים רבות כבר לא שמים לב לכך שבדרך הסטנו את תשומת הלב מכמה גופי תורה.

יש לשים לב לעוד נקודה : גם מה שאכן כתוב בספרים אלו או אחרים, לא נכתב עבור כל אחד ואחד. לדוגמא : נניח שבישיבה אחת מעורר ראש הישיבה על כך שבפורים ניתן למצא מספיק זמן ללימוד תורה, גם אם עסוקים במצוות היום. ראש הישיבה מצטט כמובן מכמה מקורות העוסקים בחומרת איסור ביטול תורה, ועל חובת לימוד התורה בכל רגע ורגע. לא אכנס כאן לשאלה האם דווקא ביחס לפורים יש עניין להרחיב על עניין לימוד התורה. אתייחס כאן לגופו של עניין. אם אותו ראש ישיבה מצא לנכון להרחיב את הדיבור על כך דווקא אז, יתכן מאד שהסיבה היא פשוטה : ראש הישיבה משוכנע שהבחורים הלומדים בישיבתו הם

עבודת ימי הפורים

מתמידים גדולים העוסקים בתורה בכל רגע נתון, ורק ביום אחד בשנה הם מתרפים בלימודם. מסיבה זו בוחר ראש הישיבה לעורר על כך דווקא ביום זה.

אמנם, בזמננו מלאכת הדפוס כה קלה וכה זולה, וכמעט כל מי שחושב משהו-חייב לאמרו בפיו, השומע-כותבו, הקורא-מעבירו הלאה וכו' וכו'. ובנוגע לעניין זה: נניח שמשום מה החליטו כמה מתלמידי הישיבה (ודאי לא המתמידים הגדולים הטמונים בד' אמות של הלכה. אלו הרי אינם יודעים היכן נמצא בית הדפוס הקרוב) לפרסם את דברי ראש הישיבה הנערץ.

המון העם הקוראים את הדברים אינם מבינים (ולא אמורים לנסות להבין) כלל היכן וכלפי מי נאמרו הדברים. הם יודעים דבר אחד: ראש הישיבה אמר שביום הפורים עצמן ניתן ללמוד אפילו שלש שעות רצופות ("כמה זמן צריך להשקיע על משלוח מנות?"). הם אינם חושבים כלל על כך שראש הישיבה דיבר לבחורים מתמידים גדולים שאין להם משפחה לפרנס ולדאוג להם לצרכי מצוות היום (כולל קריאת מגילה בשביל הילדה בת העשר שקמה מאוחר ורוצה לשמוע את המגילה "רק מאבא, או רק במקום שקוראים כמה שיותר מהר"). אין להם אישה וילדים הזקוקים להדרכה כיצד להכין ולשלוח משלוח מנות לחברים הקרובים והרחוקים. ראש הישיבה דיבר לבחורים "בני מלכים", אשר הוריהם שמחים שלומדים תורה בכל רגע נתון. הם ישמחו לפגוש אותם כרבע שעה לפני תחילת סעודת הפורים, כאשר הכל כבר מוכן (אמא והבנות הכינו וערכו את כל הסעודה על הצד הטוב ביותר).

כיוצ"ב (וכאן אנו נוגעים בעניין התפילה בפורים): כידוע תיקון חצות מורכב משני תיקונים: תיקון רחל (המורכב בעיקר מקינות על החרבן), ותיקון לאה, אשר רובו ככולו מזמורי תהלים. תיקון לאה (חוץ מכמה פרטים) נאמר גם בימים שא"א בהם תחנון אפילו בשו"ט, וכמובן שגם בפורים. אכן, הרגילים לאמר תיקון חצות, אומרים תיקון לאה גם בפורים. לאחרונה מעוררים כל מיני גורמים על עריכת תיקון חצות (רק תיקון לאה כמובן) בליל פורים!!!. שאלתי את אחד המתפתים על כך, ואמר לי שאמנם בכל ימות השנה אין לו את האפשרות לעשות תיקון חצות, אבל לפחות בפורים שאז יש עניין וכו' וכו' וכו'.

זאת ועוד, "מוֹדֶה" חדשה נולדה כיום: שוק הסחר במצוות. כבר לא מדברים על מעלת המצווה, לא מדברים על הלכות קיום המצווה (כנזכר לעיל), אלא על "סגולות המצווה". כמעט על כל מצווה מספרים שבספר פלוני כתוב כך ובספר אלמוני כתוב כך, ומי שעושה ... זוכה ל... למשל, אחד מרבותינו האחרונים כתב שקיבל מרבותיו כי כל הלומד בין מגילה למגילה זוכה ל... (איני זוכר בדיוק מה שכרו). ראשית, מסתבר שהשכר המובטח למי שעוסק אז בתורה, הוא דווקא בגלל שהזמן הזה הוא זמן בו עסוקים וטרודים במצוות וענייני היום, ולכן אין כל כך זמן ללמוד תורה. מי שלמרות שעסוק בענייני היום, מוצא זמן גם ללמוד תורה, שכרו הרבה. יש שקראו את הדברים, והבינו כאילו ליל פורים הוא זמן המסוגל ללימוד תורה יותר מזמנים אחרים, והחלו לעורר על הנושא, עד שאצל רבים

לעשות העיקר עיקר

התהפכו היוצרות, ודווקא זמן זה של "בין מגילה למגילה" נעשה לזמן בו הם יושבים והוגים בתורה, ולשם כך מתפנים בזמן הזה מכל עיסוקיהם (כולל עיסוקים השייכים לפורים). אלא שאם אכן נוצר מצב כזה, כבר אין כל מעלה בעצם הלימוד אז.

התפילות מתקבלות ביום זה

חוץ מקריאת המגילה, יש כמה הוספות בתפילות ימי הפורים: הזכרת מעין המאורע ('על הניסים') בתפילות היום, א"א תחנון ולא 'למנצח' (בי"ד ובט"ו, ואף באדר הראשון). בקהילות רבות מוסיפים בתפילות היום הזה כמה פיוטים מיוחדים לפורים, ויש קהילות בהן נהוג להוסיף אף מספר מזמורי תהלים שיש בהם הלל והודאה (למשל: 'שיר המעלות לולי ה' שהיה לנו', או מזמורים אחרים). הטעם לכך שא"א תחנון ולמנצח, מובן. פורים הוא יום טוב, וביום טוב אין נפילת אפים, יום טוב אינו 'יום צרה', ולכן א"א למנצח. הוספת 'על הניסים' (שחיובה מעיקר הדין) בתפילה ובברכת המזון, היא הודאה על מעשה הנס. פיוטים הנהוגים בקהילות מסויימות במהלך התפילה, מדברים בעיקר על ניסי הפורים.

נחלקו בגמרא מאיזה טעם אין אומרים הלל בפורים. שלשה תירוצים שונים נאמרו בכך, אך לולא אותם שלשה טעמים, אכן פורים מצד עצמו הוא יום בו ראוי היה לקרא את ההלל.

מה שברור, שתפילות ותחינות המעוררות עצב, שאינן נהוגות בשאר ימות השנה, ודאי שאין להן כל מקום בפורים.

אמנם, מצינו לכמה מרבותינו שהזכירו -אם בפירוש ואם ברמז- שפורים הוא יום בו מתקבלות התפילות. אם קבלה היא, נקבל. אני אישית לא מצאתי מקור ברור לכך, אך אם אכן גדולי עולם אמרו כך, ודאי שיש להם מקור. עכ"פ, גם אם אכן ביום זה מתקבלות התפילות, אין כל טעם להפוך את פורים ליום של תפילה.

אולי יש טעם לדבר מעט על כוונת התפילה באופן כללי, ולשים לב להקפיד על כך בפורים. אפשר אולי להוסיף כמה בקשות בתפילת שמונה עשרה. אבל לארגן תפילות ו"אמירת כל ספר התהלים באשמורת הבקר"? את זה ניתן להשאיר לזמנים הראויים לכך.

לפעמים ניתן לראות גם פרסומות מצחיקות ומגוחכות ממש, על רבנים גדולים שיתפללו עליך בזמן סעודת פורים (לא צויין שם אם הרב שיכור באותה שעה "ואם התפלל תפילתו תועבה", או רק שתוי "ואוקמיה אדיניה שאם התפלל תפילתו תפילה").

עבודת ימי הפורים

סיפר לי פעם אחד מרבותינו ראשי הישיבות שליט"א שלמד עם נכדו במסגרת "ישיבת מרדכי הצדיק" בפורים (נדבר בהמשך אודות האופן הראוי לקיים מסגרת זו, אם בכלל). לאחר סדר הלימוד, הכריז אחד ההורים או הגבאים כי בפורים התפילות מתקבלות, ואחרי שעה של לימוד של תשב"ר, זו ודאי עת רצון, לכן נאמר כמה מזמורי תהלים. ניגש אותו ראש ישיבה לאחד הגבאים ואמר לו: "היום פורים. עכשיו, אחרי שהילדים למדו כל כך הרבה, אולי כדאי לארגן איזה ריקוד טוב לפני שהולכים לסעודת פורים". אותו גבאי הגיב בתמיהה: "הרי התפילות מתקבלות ביום הזה!". שאלו אותו ראש ישיבה: "תחנן אמרת היום?", כמובן שענה אותו גבאי: "פורים היום!". שאלו אותו ראש ישיבה: "והרי כל התפילות מתקבלות, למה למעט בתפילות דווקא היום?".

כאן המקום לשים לב לתופעה נוספת הקיימת בכמה ישיבות ובתי כנסיות בפורים: משום מה, יש חזנים המנגנים בכמה מקומות בתפילה בפורים ניגוני ימים נוראים. יש מהם העושים כן רק בתפילת מנחה (ולפעמים כטוב לבו של החזן ביין, מערב עוד כמה נגונים מכל השנה), ויש מהם העושים כן גם בתפילות ערבית ושחרית. לא מובנת כוונתם כלל: ממ"נ, אם עושים כן בדרך שחוק, הדבר חמור מאד!!! מי הוא זה שמעיז לבטל הלכות פסוקות (אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש) בשביל לשמח את הקהל? אין להם זמן אחר לעשות זאת חוץ מהזמן בו עומד לפני המלך? אלא מאי? רוצים להראות שפורים הוא יום המסוגל ביותר לקבלת התפילות. מה פשר ניגוני ימים נוראים? לא שמענו שעושים כן בימים אחרים בשנה אשר גם עליהם אמרו בכמה מקומות דברים דומים.

אולי יש להם עניין לגרום לצבור להיות רציניים יותר, ולכן מזכירים להם את ימי הדין. אם כן, אולי ראוי יותר "להזכיר להם יום המוות". שוב אנו מגיעים כאן לאיזה עיוות בעניין ההסתכלות הנכונה על ימי הפורים.

אגב, אם רוצים אותם חזנים ליצור אווירה מיוחדת סביב תפילות הפורים, יכולים לנגן בתפילה נגוני פורים (כמובן, רק בקטעים המתאימים לכך. למשל: בברכת גאולה של ערבית במילים 'הנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו וכו', או ב"על הניסים", וכדומה).

הזכרתי שהפייטנים חברו פיוטים רבים לפורים. יש קהילות בהן נהוג לומר מספר פיוטים, ויש קהילות בהן כמעט ואין אומרים כלל פיוטים בפורים. מי שכל כך מנסה "להתחבר" (מאיפה המושג המורחב והמפותח הזה?) לפורים דווקא דרך התפילות והפיוטים, יכול לומר כמה מזמורי תהלים של שבח והודאה. כמו כן, אפשר ללמוד מעט כמה מפיוטי פורים הנהוגים בקהילות מסוימות (למעוניינים: ברשותי עשרות פיוטים עתיקים מקהילות שונות). אפשר גם לקבוע זמן (למשל: לפני תפילת שחרית, או לאחריה למי שיש לו פנאי) לומר כמה מזמורי הודאה וכמה מפיוטי פורים (למי שמכיר את סגנון הפיוטים). כדוגמא אזכיר כאן את

לעשות העיקר עיקר

הפיוט הנהוג בקרב עדות המזרח בשבת זכור **אדון חסדך בל יחדל**. פיוט המתאר בצורה יפה מאד את כל עניין סיפור המגילה. יש גם פיוט יפה הנדפס לאחרונה מכמה כתבי יד **אחשורוש והמן הרע**. תוכן הפיוט: דין ודברים בין אחשורוש להמן בעניין השמדת עם ישראל, ואח"כ עניין נס פורים. וכן עוד פיוטים רבים נכתבו במהלך הדורות.

בצבורים מסויימים נוצר הרושם המוטעה כאילו מזמורי תהלים נועדו להאמר "בקול בכיה" וכדומה. ארחיב בהמשך על הטעות הנפוצה בקרב רבים שבאופן כללי, אינם מבינים כראוי את עניין התפילה, והעמידה לפני המלך. גישה זו גורמת שיש שיודעים להתפלל ולזעוק, אך אינם יודעים להודות לה¹.

במגילה מבואר: ... **וְכִאֲשֶׁר קִיְּמוּ עַל-נַפְשָׁם וְעַל-זֶרְעָם דְּבָרֵי הַצְּמֹת וְזִעְקָתָם**: בגמ' במסכת מגילה (דף טז:) יש התייחסות לכך, ע"ש. עיי' גם מה שפירש **האבן עזרא** על הפסוק. שמעתי שיש שלמדו מפסוק זה כמה עניינים הקשורים לתפילות בפורים ("קבלת התפילות בפורים כמו קבלת התפילות בימי תענית וזעקה", ועוד כהנה וכהנה). אך ודאי שאין זה הפשט בפסוק.

אם יש מקום להאריך ולהרחיב בעניין התפילות מסביב ליום הפורים, אפשר לעשות זאת בתענית אסתר (גם על יום זה, יש מקורות לכך שהתפילות מתקבלות בו). מסיבות מאד ברורות, דווקא בתענית אסתר יש שאינם מרגישים כל כך את עניין הצום. אדרבה, זהו יום צום ובו יש לפשפש במעשינו. באופן כללי, אני משער שלרוב הצבור קל יותר להתפלל מללמוד (לפחות לימוד בעיון). אפשר לסיים את סדר א' בשעה מוקדמת יותר (למשל בשעה 11:30), ואז להאריך בתפילות כשעה או יותר (רק להזהר שלא להאריך בתפילות עד יום הפורים עצמו, צריך גם להספיק להתארגן לפורים).

¹ בעניין אחר: יש לשים לב לכך שבכל פעם שיש עצירת גשמים, אנו רואים בכל מקום מודעות הקוראות לצבור להתפלל על הגשמים. והנה, בשנה שעברה (תשע"ט) זכינו ב"ה לריבוי גשמים הרבה מעבר לצפוי. כמה זכרו להודות לה' על כך? אני אישית לא ראיתי אפילו מודעה אחת הקוראת לצבור להתאסף ולהודות לה' בשירות ותשבחות. בנושא הספציפי הזה יתכן שיש גם לימוד זכות מסויים. מסתבר שזה קשור גם לעובדה שכיום רוב העם אינו עובד בענף החקלאות, ולכן רחוקים קצת מהנושא שבעצם יש לו השפעה על כל אחד ואחד מיושבי ארה"ק (ואכן, ראיתי שבאחד היומונים או השבועונים צטטו שבמקום מסויים החקלאים שומרי מצוות ערכו קידוש בשבת בביהכ"נ).

ימי משתה ושמחה

עבודת ה' בשמחה

התופעה של פתיחת יותר ויותר "מסגרות לימוד" בפורים הולכת ומתרבה משנה לשנה. ציינתי כבר, כי הסיבה העיקרית לקיום מסגרות אלו היא: הרגשת חסרון בפורים.

גישה זו היא בדרך כלל תוצאה של הסתכלות לא נכונה על עבודת ה' על ידי אכילה ושתייה ושמחה. ברור שהם מבינים שיש מצווה של שמחה, ויש זמנים בהם יש עניין של ריבוי סעודה, אך קשה להם לקבל רגשית את העובדה כי על ידי אכילה ושתייה ושמחה עובדים את הקב"ה.

לדוגמא: את חג השבועות (עליו נאמר במקורותינו כי בו יש להרבות באכילה ושתייה יותר מכל יו"ט) יש שכבר מזמן הפכו מ"יום קבלת התורה" ל"יום הדין על התורה". ואם זהו יום הדין על התורה, כמובן שיש ללמוד תורה רובו של יום¹. בשנים האחרונות יש שמנסים להפוך גם את פורים למשהו דומה (גם בפורים קבלו את התורה), ואת עניין "ימי משתה ושמחה" – מהותו של היום – מנסים לדחוק לאיזושהי פינה. בשנים האחרונות עדים אנו לתופעה של פתיחת מסגרות לימוד בזמנים מסויימים, בעיקר בזמנים של רפיון בלימוד התורה. נדמה שפורים הוא היום בו ניתן למצא הכי הרבה מסגרות לימוד לאברכים².

¹ שתי טעויות עיקריות יש לבעלי אותה גישה: א. זמן קבלת התורה הוא יום בו יש להרבות במאכל ומשתה "להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו". ב. חוץ ממצוות תלמוד תורה קבלנו עוד תרי"ב מצוות. היתכן כי במשך כל היום יתמקדו במצוה אחת בלבד?

² אציין כאן לדוגמא כמה מסגרות לימוד לאברכים המתקיימות בפורים בעיר מודיעין עילית (מסתבר שכן הוא בעוד כמה ערים):

- כולל ליל פורים (לימוד של כשלוש שעות או יותר). מסגרת הקיימת כמעט בכל בית מדרש.
- "משמר" בליל פורים. כן, לימוד כל ליל פורים לאברכים אשר נשותיהם ובני ביתם זקוקים לעזרתם במשך כל יום הפורים.
- כולל פורים בהשכמה. לימוד כשעה לפני תפילת שחרית כותיקין (לשבחם של האחראים ייאמר כי ניתנת אפשרות להשלים את השעה לאחר התפילה. כלומר, אל דאגה! המסגרת נועדה לחזק את מניין הוותיקין באותו בית מדרש. נו, חצי צרה. אבל מה הבעיה להבטיח תשלום על הסיוע בחיזוק המניין? אולי כך הוא מרגיש "בן תורה", ולא סתם "בעל בית" שמפרנס משפחה.
- כולל חמש שעות לאחר וותיקין. כן, ביום הפורים עצמו!! אז נכון שהמלגה גבוהה מאד (500 ₪!!! ווואוו!!!), אבל אם כל כך בוערת בקרבם "החזקת תורה", למה דווקא בפורים מצאו את הזמן "להחזיק תורה", ועוד באופן כזה?
- כולל אחד שאיני יודע היכן מתקיים, ואני מקווה מאד שהוא כבר לא קיים. לפני מספר שנים ראיתי מודעה קטנה ובה פרסום על "כולל פורים בין השעות 2-4 אחה"צ". ובסוגריים היה כתוב שזהו זמן מאד מובחר, כי הסעודה עדיין לא מתחילה, ומצד שני רובא דעלמא כבר גמרו לשלוח את כל משלוחי המנות.

שוחחתי פעם עם אברך יקר על ענייני הפורים. תוך כדי דיבור על מצוות היום, הזכיר כדבר פשוט את העניין הגדול שיש ללמוד תורה בפורים. לאורך השיחה שמתי לב כי הוא ממעט בערכן של מצוות הפורים. בעיקר קומם אותי משפט אחד שאמר: "מה נשאר לך מכל הפורים? ריקוד על השלחנות? מה שנשאר מפורים זה רק התורה שלומדים!". עוד סיפר שכמובן גם הוא נמנה על יושבי בית המדרש בליל פורים באחד הכוללים בעיר. שאלתיו מה הוא עושה עם הרמ"א שכתב שנוהגים להרבות קצת בסעודה גם בליל פורים (והב"ח האריך להוכיח שחייב לאכול סעודה אחת בלילה ואחת ביום)? הוא ענה: "כתוב ברמ"א "להרבות קצת", אפילו אם אתה אוכל כפית של משהו טעים, יצאת ידי חובה"³. איני יודע מה הוא מגדיר "סעודה", אבל אם זו ההגדרה של להרבות קצת בסעודה, היתכן כי גם סעודת שבת נראית אצלו כך? ברור לי שאפילו סעודה שלישית – בה הקילו רבים מאד מרבתינו הראשונים – נראית אצלו הרבה יותר מ"ריבוי סעודה קצת" כפי שהבין בשכלו. לא הצצתי לראות כיצד מתקיימת אצלו סעודת פורים עצמה, אך אני יכול לנחש שכנראה הוא אוכל אז "שתי כפיות של משהו טעים" ומיד חוזר ללמוד. אדגיש כי זהו מקרה קיצוני, אך רבים בקרב צבור היראים נוקטים במידה מסויימת באותה גישה.

לפאר את סעודת הפורים

בשנים האחרונות אנו עדים לתופעה מעניינת: כחדש לפני פורים מתפרסמות בחוצות הערים מודעות הקוראות לצבור להתחיל ללמוד את מסכת מגילה, כדי לסיימה בסעודת פורים "וכך תפאר את סעודת הפורים". נו, שמחה גדולה. יהודי מסיים עוד מסכת. הבעיה היא שעדיין לא שמעתי מי שיעורר את הצבור לסיים

- כולל מוצאי פורים. גם כולל מסוג זה קיים בכמה בתי מדרשות בעיר. מוצאי פורים כבר אינו זמן של "משתה ושמחה", אך למי יש כח וזמן לשבת וללמוד מספר שעות אחרי יום שלם של פורים? אלא מה? כנראה מדובר בכאלה שפורים אצלם הוא לא הרבה יותר מיום רגיל במשך השנה, בו הם הולכים ללמוד בכולל ערב. איני מתייחס כאן לשאלה מי עוזר לנשותיהם לסדר את הבית אחרי פורים. כנראה נשים צדקניות מוכנות שבעליהן ישבו וילמדו גם בשעות אלו (ובפרט שמקבלים כסף).

מאברך אחד שמעתי שהרוויח במהלך ה-24 שעות של פורים כ-1200 ₪!!! לא בקשתי ממנו פירוט, אך אני מבין שלא מופקע שאברכים ישתתפו בכמה מסגרות לימוד בפורים אחד. ידוע לי על הסתייגויות רבים מדברים שאני כותב בסגנון זה. שמעתי כאלה שיתכן שבאמת אינם מבינים על מה באמת אני בא להעיר. לא פעם שמעתי תלונות בסגנון של: "מה כל כך כואב לך שאברכים לומדים בפורים"? את אותה שאלה שמעתי גם ביחס למסגרות לימוד אחרות, כגון: כולל מוצאי יו"כ, כולל ללימוד דברים המותרים בתשעה באב (כן. יש דבר כזה!! אף על כך כתבתי מאמר), וכד'. ועל דברים אלו נשאלתי לא אחת: "למה דווקא לימוד תורה מפריע לך?". ברור לי שחלק מהשואלים, שואלים באמת מתוך כאב (לאחר שכבר הוקבע כעובדה מוגמרת שיש את המסגרות הללו). ראשית, איני מעורר כאן ח"ו על כך שבחרים ללמוד תורה באותו זמן, אלא על כך שלא מקיימים את מה שראוי לקיים באותו זמן. נקודה נוספת שראוי להתייחס אליה: ברגע שמדובר בקבלת מלגה (בכל גובה שלא יהיה), אין הרבה מה לדבר על כך ש"אברך רוצה ללמוד, ואתה בא לגרום קרירות ולמנוע ממנו ללמוד?". יחשוב כל אחד מה באמת מושך אותו במסגרות אלו.

³ ההדגשות במקור. כלומר, תיבות אלו נאמרו בהדגשה.

למשל מסכת ראש השנה בסעודת יו"ט של ראש השנה (לפאר את סעודת יו"ט). לא שמעתי מי שיעורר את הצבור לסיים מסכת סוכה (שרובה ככולה עוסקת בענייני החג, בניגוד למסכת מגילה שחלק גדול ממנה מדבר על עניינים שאינם קשורים לפורים) בסעודת יו"ט ראשון של סוכות, או באחד משמונת ימי החג האחרים. מה הסיבה לכך? ומה פשר המילים "לפאר את סעודת הפורים"? ברור לי שההסבר היחיד הוא: יש רבים שאפילו לסעודת הפורים עצמה (שגם הם מודים שחייבים לקיימה), מתייחסים כאל משהו ריק ח"ו. ראש השנה הוא יום הדין וכולם מרגישים (לפעמים אולי יותר מדי) את "אימת הדין". אבל פורים? אז לפחות ננסה ליצור משמעות נוספת. כאמור, מי שידע איך לשמוח כראוי בפורים ובימים שלפניו, מבין שסעודת פורים בעצמה "מפוארת" לא פחות משאר סעודת יו"ט.

מנין מגיע אותו יצר הרע שכל כך דוחף להעביר את עניין השמחה ממקום שנצטוונו עליה למקום שלא נצטוונו עליה (או למקום שנצטוונו עליה פחות)?

ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת. ידוע שבדתות מסויימות נהוג כי הכמרים ואנשי הדת פרושים כביכול מכל הבלי העולם הזה (כך באופן רשמי בלבד, אך למעשה ידוע כמה הון ועושר מקבלים הם ממוסדות הדת שלהם). בתורתנו הקדושה אין הדבר כן. אדרבה, אנו מצווים לעבוד את הקב"ה גם על ידי אכילה ושתייה.

וכפי שמובא ב**ספר הכוזרי** (מאמר שני, פרק נ') דברי החבר למלך כוזר: ותורת משה לא העבירה אותנו בפרישות אך בדרך השוה ולתת לכל כח מכחות הנפש והגוף חלקו בצדק מבלי רבוי ... וכללו של דבר כי תורתנו נחלקת בין היראה והאהבה והשמחה. תתקרב אל אלקיך בכל אחת מהנה ואין כניעתך בימי התענית יותר קרובה אל האלקים משמחתך בימי השבתות והמועדים כשתהיה שמחתך בכונה ולב שלם. ... ואלה הדברים לא הניחה אותם התורה מופקרים אבל כולם תחת מסורת ... ושיער מה שראוי להם מהמנוחה והתנועה ... ע"ש.

יש שאינם מסוגלים להבין (ואולי יותר נכון: להרגיש) זאת. זהו ההסבר לכך שמנסים לדחוק ולהמעיט את עניין השמחה הכולל ריבוי סעודות וכד'. אך עדיין לא מצאתי הסבר לתופעה שדווקא בזמנים בהם אנו מצווים על השמחה ועל ריבוי סעודה, קמים כאלו שמנסים לא רק להמעיט בעניין השמחה, אלא אפילו למצא לה משמעות אחרת.

הזכרתי כבר בעבר כי בצעירותי שוחחתי פעם עם יהודי בערך כבן ארבעים (ששימש בימים ההם כמשגיח בשי"ק) על האופן הנכון בו יש לקיים מצות שמחת

יו"ט. עד היום איני מבין מה הוא רצה שאבין מדבריו. הוא האריך להסביר שאנו איננו יודעים מה היא שמחה, וש"שמחה זה דבר פנימי, ואי אפשר לדעת מי מקיים שמחת יו"ט ומי לא", ו"תסביר לי מה לפי דעתך נקרא שמחה", ועוד כהנה וכהנה.

לא אכנס כאן לוויכוחים קטנוניים בעניין, אך אציין כי כמעט על ילד יכול להבחין האם פלוני שמח או עצוב. מה שברור, שגם אם לא כל אחד יכול להסביר בצורה ברורה מה היא "שמחה", אך ודאי שכל אחד יכול להסביר מה לא נקרא שמחה⁴. עם כל הכבוד, הסברים על מהות השמחה אינם "מעכבים" במצוה. משום מה, מעולם לא שמעתי דיונים והסברים מסוג זה על מצוות אחרות (למשל הנחת תפילין שיש שיטות שידיעת טעם המצוה מעכבת, נשאל בחור "מה פשר הצבע השחור? והאם אתה באמת יודע בדיוק איך התפילין מזכירות לנו יציאת מצרים? טוב, אז אנחנו לא יודעים מה היא מצוות תפילין. אולי נדחה את קיומה ליום בו נגיע לדרגת הגר"א⁵!").

אגב, מאדם אחר שמעתי פעם גם שאלה בסגנון של: "אתה בכלל מתחבר לשמחה?". כלומר, מקיימים רק מצוות שמתחברים אליהם.
עי' בנספח בנושא זה

והנה, כעין מה שהובא לעיל מספר הכוזרי, כתב בספר **החינוך** (מצוה תפ"ח) בטעם מצוות שמחת החג: משרשי המצוה לפי שהאדם נכון על ענין שצריך טבעו לשמוח לפרקים כמו שהוא צריך אל המזון על כל פנים ואל המנוחה ואל השינה. ורצה הקב"ה לזכו אותנו אנחנו עמו וצאן מרעיתו וציונו לעשות השמחה לשמו למען נזכה לפניו בכל מעשינו. והנה קבע לנו זמנים בשנה למועדים לזכור בהם הנסים והטובות אשר גמלנו, ואז בעתים ההם ציונו לכלכל החומר בדבר השמחה הצריכה אליו ... ואשר עמו התבוננות מבלי החפץ בקטרוג ימצא טעם בדברי. עכ"ל.

מעניין שכתוצאה מאותן מסגרות לימוד רבים אכן מבטלים בידיים חלק גדול מעבודת ה' של משתה ושמחה. אלא, שמכיוון שבכל זאת צריכים הם את השמחה, מקיימים אותה בזמן אחר, זמן שאין בו מצווה. עמדתי כבר במקום אחר על סוג

⁴ וכמשל הידוע על אדם שתעה ביער ופגש שם אדם נוסף, אף הוא לא מצא את דרכו. אמר לו אותו אדם: יש כאן כמה דרכים לצאת מהיער. אף אני איני יודע מה היא הדרך הנכונה, אך בדרך זו ובדרך זו הלכתי ויודע אני שאינן הדרכים הנכונות.

⁵ ודווקא אותם בני אדם, כשמדברים איתם על כך שתלמידי הגר"א העידו שישב כל היום בסעודה, מה תגובתם על כך? "כשתגיע לדרגה של הגר"א, תדבר". ויש העונים: "הגר"א היה לומד גם בסעודה". תשובה אווילית מסוג זה נשמעת הרבה מכאלה שמנסים להפוך את כל הנאות הגוף שיש במצוות למשהו רוחני.

חדש של "יצר הרע" הקיים בשנים האחרונות: במקום לבטל קיום מצוות ח"ו, מציע היצר הרע לקיים את אותן פעולות אך בזמן אחר: בזמן בו בעצם אין כל מצווה בעשיית אותה פעולה. יש המקדימים את השמחה, ויש שמאחרים אותה. העיקר למעט בה ככל היותר ביום הקדוש הזה, בו אנו מצווים על השמחה.

לא אלמן ישראל, ולא חסרים מעוררים, מעוררות וכל כיוצא באלה. בכל שבת ניתן למצא בבתי הכנסת שלל עלונים צבעוניים הנכתבים על ידי אנשים מכל העדות והחוגים. לעיתים נדירות, ניתן למצא מעט דברי טעם בחלק מהעלונים, אך בדרך כלל רוב העלונים מלאים בדברי הבל ורעות רוח. חוץ מ"עלונים תורניים" יש גם את עלוני הפרסום המופצים ומחולקים חינם בתיבות הדאר. גם בהם ניתן למצא מדי פעם מכתבי קוראים הרוצים לעורר על נושא זה או אחר⁶. לפני כשנתיים פורסם באחד מאותם עלונים מכתב בו התלונן הכותב על כך שבתלמודי תורה רבים מקובל שהתלמידים באים לשמוח בליל פורים בביתו של המלמד. לדברי אותו כותב, יש כאן שתי בעיות: א. האבות זקוקים לארגן את ילדיהם עם תחפושות ושאר אביזרי הפורים, ולפעמים גם ללוות את הילדים לבית המלמד. כתוצאה מכך, האבא מפסיד את הזכות הגדולה ללמוד בכולל ליל פורים. ב. לפעמים גם המלמדים בעצמם רוצים ללכת ללמוד בכולל פורים.

לפיכך מציע אותו כותב רעיון גאוני: אפשר להקדים את המסיבה ולקיימה לפני פורים⁷. הוא כתב גם שבכמה תלמודי תורה כבר עושים כך, וזה הרבה יותר טוב וכו' וכו'. שימו לב: כדי למנוע "ביטול תורה" בפורים, הוא מציע להקדים את המסיבה, ולקיימה בעצם בזמן אחר. מדוע לא בוער לו "ביטול תורה" של סדר ג' לפני פורים? כנראה ברור לו שהלימוד בפורים נעלה יותר מלימוד בשאר ימות השנה, ולכן אם כבר לבטל תורה עדיף שיהיה זה לפני פורים. מסתבר יותר שמה שמפריע לו זה העניין הכספי. הרי בכולל פורים מקבלים הרבה יותר כסף ממה שמקבלים בסדר ג'.

סיפור נוסף כיוצא בזה: בקהילה מסויימת קיימו בפורים שלשה סדרי לימוד (א. בליל פורים. ב. שעה לפני או אחרי תפילת ותיקין. ג. במוצאי פורים). לאחר קצת יותר מחודש, כלומר, בימי בין הזמנים של חודש ניסן, קיימו באותה קהילה טיול ענק לבחורי הישיבה. הטיול היה ביום חמישי, ובסיומו של הטיול - כלומר בליל ששי - התקיים "זיץ" בו שרו שירים במשך כל הלילה (או רובו). עכ"פ, סיפר לי בחור שהיה שם והלך לישון בשעה 3:00 לפנות בקר, אך "היו הרבה שנשארו

⁶ לגבי "מכתבי התעוררות" המתפרסמים בעלונים הפרסום במודיעין עילית, נודע לי ממקור מוסמך כי חלק גדול מהם נכתב על ידי אנשים הרוצים לשמח קצת את הצבור, וכותבים מעט דברי שחוק והיתול. הבעיה היא שפעמים רבות, יש קוראים תמימים הלוקחים ברצינות את הדברים ומפתחים אותם. יש אומרים שבאופן כזה נולדה אחת המודעות המפורסמות כיום בחוצות העיר לפני פורים (מדובר במודעה העוסקת בענייני תחפושות).

⁷ הוא מציע כדוגמה את ליל תענית אסתר, כי אז ממילא הילדים אחרי מסיבת פורים בת"ת. ולמחרת, הלימודים בת"ת אינם לגמרי כתיקונם.

שם עוד"). מדוע מי שחשש לביטול תורה (או להידור במצוות לימוד התורה) דווקא בפורים (בו נצטוונו על משתה ושמחה), לא חשש לביטול תורה (ומסתמא גם ביטול תפילה בזמנה, ועוד. ואכמ"ל) גדול כל כך בליל ששי של חדש ניסן?⁸ אם כבר הזכרנו את 'ליל ששי' (לבושתנו ולחרפתנו אצל רבים מבחורי הישיבות מושג זה די מקביל למושג החילוני "סופ"ש"), אי אפשר שלא להזכיר הנהגה קלוקלת של בחורים השורפים את אותו זמן בבילוי בצורה שאינה מתאימה ללומדי תורה. כחלק מההנהגה הזו, יש בחורים שבין בילוי לבילוי הולכים לקנות "צ'ולנט וקוגל" ושאר מטעמים (כגון: פיצוחים, בירה, וכד'). וכך יושבים, זוללים וסובאים עד השעות הקטנות של הלילה. לאחר מכן ממשיכים את הבילוי עד הבוקר. את בקרו של יום ששי מנצלים לשינה אחרי לילה שלם ללא שינה, ואחריה מתארגנים לשבת. יש מהם שביליל שבת זקוקים עדיין להשלמת זמן השינה, ובצורה כזו קשה להנות מסעודת שבת. סעודת הבקר נראית גם היא בהתאם (ובפרט שכבר אכל צ'ולנט בליל ששי, "עם החבר'ה"). מישהו חשב פעם כיצד אפשר להורות לבחור כזה להתענג בשבת, לאחר שכבר התענג כהוגן בליל ששי? גם כאן, בעצם אנו נתקלים בתופעה של "הקדמת" מצוות הנוגעות להנאות הגוף.

עוד דוגמא הנוגעת גם לפורים: יום ז' אדר הוא יום פטירת משה רבנו. על פי המסורת האשכנזית, אין כל מקור לשמחה ביום הזה. אדרבה, יום פטירת צדיקים הוא יום שראוי דווקא להתענות בו (עי' טוש"ע, או"ח סי' תק"פ). יש שקבלו שיש עניין דווקא לשמוח ביום הזה (כי נשמתו של הצדיק מתעלה יותר ביום הזה), ומי שיש בידו מסורת כזו שינהג כך.

יש שמצאו כתוב שרשב"י היה נצוץ מנשמתו של משה. אם קבלה היא נקבל. אז אם אין קבר של משה רבנו, אפשר ליסוע למירון ולחגוג שם (ברור לי שישנם גם רבים העולים לשם בעיקר כדי להתפלל). וכך, ביום ז' אדר (בשנה מעוברת, יש שנוסעים באדר הראשון, יש שנוסעים באדר השני, ויש המחמירים ליסוע בשניהם) נוסעים כמה שעות לחגוג במירון.

שוב, מי שבידו קבלה שיש לשמוח אז, שינהג כן. אך הנוהגים כן, צריכים לשאת קל וחומר בעצמם, ולמצא את הדרך להגיע לשמחה גדולה יותר בפורים ובשאר ימים טובים. אם בכל זאת אינם מסוגלים להגיע לכך, כנראה שמחתם בימים ששמחתם מכח מנהג או "עניין" (ואף בימים בהם לא קיים כלל עניין השמחה) היא תחליף לשמחה עליה נצטוונו.

⁸ אגב, באותה קהילה בית המדרש מלא וגדוש בלומדים בליל פורים (כמו בתי מדרשות רבים). בשנת תשע"ז חל פורים במוצאי שבת. כמובן שגם באותה שנה היה מלא בית המדרש בלומדים כבכל ליל פורים. אך התפלאתי מאד כאשר במוצאי שבת לאחר שבוע נכנסתי לאותו בית מדרש ומצאתיו שהוא כמעט ריק לגמרי. ישבו שם אולי ארבעה או חמשה לומדים בלבד. אני מבין שכנראה מוצש"ק הוא זמן בו האברכים עסוקים בביתם בכל מיני עניינים, אך כיצד יתכן כי אותם אברכים שבמוצאי שבת רגיל אין להם פנאי ללכת ללמוד, מצאו להם פנאי לכך דווקא בליל פורים?

הזכרתי כבר בעבר שיש אברכים ההולכים ללמוד כמה שעות בליל פורים, אך בליג ל"ג בעומר מוכנים לוותר על קביעות עתים של סדר ג' כדי ללכת עם ילדיהם לחוג מסביב למדורה⁹. ברור לי שאם נשאל את אותם אברכים על ל"ג בעומר (בלי להזכיר כמובן את כולל ליל פורים), יענו: "לילה אחד מותר לוותר על הלימוד בשביל ההרגשה של הילדים". ולא מבינים כלל אותם אברכים כי בדרך כלל הילדים זקוקים לנוכחות האבא בליל פורים הרבה יותר מליל ל"ג בעומר.

ממש תוך כדי כתיבת שורות אלו, יצא לי לשוחח עם בחור חביב הלומד בשיעור ב' בישיבה קטנה מפורסמת בעיר. שאלתי אותו מהי לפי דעתו מהות יום הפורים? ניסיתי לחדד את שאלתי עם דוגמאות ממועדים אחרים בשנה. הדבר הראשון שענה אותו בחור: "כתוב שהדור קבלוה בימי אחשורוש". ניסיתי לכוון אותו לדרך הנכונה, וסיפרתי לו שתלמידי הגר"א כתבו שהגר"א ישב בסעודה כל יום הפורים. תיכף ומיד שאל: "זה באמת כפשוטו?". אח"כ הסביר שמה שהפריע לו, זה מתי הגר"א התפלל מנחה, ולא עצם העובדה שישב בסעודה כל היום. בכל אופן, לא ברור כלל מדוע מחדירים לבחורים באופן כזה את עניין קבלת התורה בפורים (עניין שאין לו כל השלכה הלכתית הנוגעת לעצם היום). משתה ושמחה כראוי לפורים הם יקיימו. השאלה היא רק מתי? יש אפשרות שיקיימוה בפורים, ויש אפשרות שיחפשו לה תחליף במהלך השנה.

הלכות משתה ושמחה

לקמן יבואר האופן הנכון לקיים מצות משתה ושמחה. אך לפני הכל, את כל תכניות היום יש לארגן באופן שלא יפגע עניין משתה ושמחה ביום הפורים עצמו. בפוסקים מבואר אמנם שנהגו למשוך ולהאריך בסעודת פורים אל תוך הלילה, אך לא בזמן האריכות הוא העניין של משתה ושמחה.

עוד יש להדגיש: פעמים רבות ניתן לשמוע כאלו שמדברים על "דיני וגדרי סעודת פורים" בצורה מעוותת למשל: בבתים רבים מקובל שנוסעים לקרובי משפחה לסעודת פורים. מי שמכיר את הכבישים הבין עירוניים ביום הפורים יודע כי הכבישים עמוסים מאד ביום הזה, והנסיעות מתארכות הרבה מעבר לזמן המשוער ביום רגיל. רבים מתכננים את סדר היום כדי שיספיקו להגיע לבית המארחים "לפחות שעה לפני השקיעה".

סיפר יהודי מקרית ספר שנסע עם בני משפחתו לסעודת פורים אצל קרובים בבני ברק. כדי לחסוך זמן יקר ביום הפורים, שכר אבי המשפחה רכב ובו נסעו לבני

⁹ מנהג השמחה בל"ג בעומר נזכר בפוסקים. אך לא מצאתי לאף אחד מגדולי הפוסקים שהפליג כל כך בשמחת ל"ג בעומר לעשותה יותר מימים בהם השמחה מחוייבת מצד הדין.

ברק. באמצע הדרך שמו לב שהשקיעה מתקרבת, ולא יספיקו להגיע לבני ברק "כדי להתחיל את הסעודה ביום". אבי המשפחה מצא פתרון יצירתי מבריק: עצרו את הרכב באיזו תחנת דלק, נטלו ידיים (השיגו מאי שם לחמניות או חלה, העיקר שיהיה כזית לכל אחד ואחד), וברכו "המוציא" על דעת להמשיך את הסעודה בבית המארחים. "עכשיו יכולתי לנהוג ברוגע ובלי לחץ עד בני ברק. הגענו לבני ברק בערך בשקיעה, או אפילו כמה דקות קודם". כנראה שגם המארחים היו באותו זמן רק בתחילת הסעודה (כנהוג בטעות בהרבה בתים)...

אם הסתמך אותו אחד על חתיכת לחמניה שאכל בדרך לבית הוריו, למה לא הסתמך על ארוחת בקר שמסתמא אכל בבקרו של יום הפורים? לא ברור. סיפורים דומים שמעתי מכמה אנשים הידועים דווקא כמקפידים על קלה כבחמורה. משום מה, לסעודת פורים מוצאים כל מיני "הגדרות הלכתיות" מעניינות.

חוץ מכל זה, התייחסתי כבר במסגרת אחרת לכך שכיום רבים מתחילים לשכוח את מה מה היא בכלל סעודה. מכיוון שכך, מנסים למצא לה גדרים הלכתיים¹⁰. מנסים למצא הגדרות לנושאים שאין להם כלל התייחסות בפוסקים (כיוון שאינם תלויים כלל בהגדרה הלכתית): הגדרות לסעודה, הגדרות לשמחה, הגדרות לשכרות, הגדרות ל"ישתה יותר מלימודו". לאחרונה שמעתי אחד שדן בגדרי השינה מתוך שתייה ("ישתה יותר מלימודו ויישן"). לא. הוא דן בנושא כשהיה בדעה צלולה, לא בתוך סעודת פורים לאחר כמה כוסות.

בר מן דין, יש לשים לב לכך שכמעט בכל המצוות יש את המצוה עצמה כפי שקבלנו בתורה שבכתב, ויש את פרטי המצווה וההלכות הנוגעות לה, כפי שקבלנו בתורה שבעל פה. לדוגמא: נצטוינו בתורה (שבכתב) לאכול מצה בליל יו"ט ראשון של פסח. בתורה שבעל פה אנו לומדים ששיעור אכילה הוא בכזית. כלומר, בפחות מכזית אינו יוצא ידי חובת המצווה, אך המצווה היא אכילת מצה, לא אכילת כזית מצה.

הוא הדין בתקיעת שופר¹¹: נצטוינו בתורה שבכתב "יום תרועה יהיה לכם". המצווה היא: יום תרועה. בתורה שבעל פה למדנו כי כל תרועה צריכה תקיעה לפניה ותקיעה לאחריה. למדנו עוד כי בפחות משלש תרועות (שלכל אחת מהן יש תקיעה לפניה ותקיעה לאחריה), אין יוצאים ידי חובת המצווה (ונחלקו רבותינו אם שתים מדברי תורה ואחת מדברי סופרים, או אחת מן התורה ושתיים מדברי סופרים). כלומר, המצווה היא יום תרועה, לא תשע קולות¹².

¹⁰ בעניין אחר: יש המנסים למצא הגדרות לענייני "סדר התפילה". נשאלתי פעם על ידי אחד מה דיני של מי שהתחיל "מודים דרבנן" מעט אחרי הצבור. לא הבנתי את שאלתו, כמובן שיש לכרוע ביחד עם החזן. ההוא התחיל לשאול שאלות בסגנון של "אבל אני שואל האם הוא יצא ידי חובה". ידי חובה של מה? אולי התכוון לשאול אם יש טעם לחפש מניין אחר, ולומר עמהם "מודים".

¹¹ יתכן שפרט זה אינו מוסכם לגמרי על כל הפוסקים. אם יש מי שדרך אחרת עמו בהבנת סוגייה זו, אשמח לשמוע, ויתכן שאשנה את דעתי בעניין זה.

¹² יש המרחיקים לכת עוד יותר ופשוט זונחים את המצווה עצמה כאילו לטובת "ההלכה" או "מנהג" השייך לאותה מצווה. לדוגמא: מצות סוכה. שמעתי על כאלו שחוששים לשיטת הגר"א שצריך לברך 'לישב בסוכה' על כל כניסה לסוכה. מאידך, חוששים גם לשיטת רוב הראשונים והאחרונים (וכפי שפסק הרמ"א) שמברכים רק על אכילת כזית. מה עושים כדי לצאת ידי חובה? לא נכנסים לסוכה אם אין להם

ובנוגע לענייננו, עניין דיומא: במגילה כתוב "ועשה אותו יום משתה ושמחה". המצווה היא: לעשות יום משתה ושמחה. משתה מקיימים בעריכת סעודה גדולה וכל המסתעף. המציאות היא שכבר שנים רבות נוהגים (כדין או שלא כדין) ברוב תפוצות ישראל להאריך בסעודת פורים אל תוך הלילה. מבואר בפוסקים מה שפשוט לכל בר דעת שרוב הסעודה צריכה להיות ביום. מוצאי פורים כבר אינו "יום משתה ושמחה". אותו אדם הנזכר לעיל שהזדרז הוא ובני משפחתו ליטול ידיים לפני השקיעה, בעצם לא קיים כלל "משתה ושמחה" (ודאי לא יום משתה ושמחה). יש עוד "פטנט" מצחיק ששמעתי מכמה אנשים: מתחילים את הסעודה סמוך לערב, אבל את המנה העיקרית אוכלים לפני השקיעה. עוד חוסר הבנה במושג "משתה ושמחה". למעשה, לאותם העושים כן יש חסרון גם בהבנת המושג "סעודה".

נכון שיש כאלו שעסוקים במצוות כל היום, כגון: אוספי צדקה למיניהם. אין כל קשר בין פורים לבין צדקה לישיבה, לכולל, או לכל מוסד אחר, ואפילו לעניים ממש. אך המציאות היא שבו ביום בני אדם רבים נותנים הרבה יותר ממה שנותנים בכל ימות השנה. מסיבה זו, יש רבים היוצאים לאסוף צדקה בפורים רובו של יום. רבים מהם טורחים ליטול ידיים כמה דקות לפני השקיעה כדי "לצאת ידי חובה". אין כאן לא משתה ולא שמחה, לא סעודה, ולא כל קיום מצווה השייכת לפורים. נראה שאחד שאנוס לעסוק בדבר מצוה מסוג זה, יתייעץ עם רבו כיצד לקיים את סעודת הפורים באופן הראוי. יתכן שהתשובה ההלכתית שיקבל היא: "העוסק במצווה פטור מן המצוה". ומסתבר שאף מי שיקבל תשובה כזו, בכל זאת לא יסכים לבטל סעודת פורים.

לפי דעתי, יש פתרון פשוט יותר בשביל אחד כזה: אפשר לארגן מניין לתפילת שחרית בשעה מוקדמת עוד לפני הנץ החמה (זמן טו"ת וק"ש, הוא כחמישים דק' לפני הנץ החמה). חישוב זמן התפילה הוא באופן כזה: 10 דק' לברכות וקרבות, 10 דק' לפסד"ז, 10 דק' (ואפילו פחות מכך) מ"ישתבח" עד תפילת שמונה עשרה. תפילת שמונה עשרה עם חזרת הש"ץ - לא צריכה לקחת יותר מ-15 דק'. 10 דק' לקריאת התורה והמסתעף. קריאת המגילה עצמה, מילה במילה בקצב סביר וללא דפיקות ב"המן" (לא ח"ו כזלזול במנהג, אלא כדי לחסוך בזמן), אמורה לארוך לא

כזית מזונות (וכן שמעתי על כאלה שלא נכנסים בליל יו"ט ראשון לסוכה עד שבטוחים שהכל כבר מוכן ואפשר כבר לקדש. שכחו אותם "מדקדקים" שבצעם הישיבה בסוכה מקיימים מצוה. כיוצ"ב, יש מהמקובלים שכתבו אין ראוי לדבר בסוכה דברים בטלים. עדיין לא הגעתי לדרגות גבוהות של לימוד תורת הנסתר, ולכן לא התעמקתי בנושא זה, ולא ניסיתי להבין הנהגה זו. אך שמעתי על כאלו שכאשר רוצים לדבר דברים בטלים (לא דברי שחוק והיתול ח"ו), אלא אפילו ילד שחוזר מטויל ומספר בהתלהבות על חוויותיו), יוצאים מהסוכה כדי לא לעבור על דברי אותם מקובלים. שכחו אותם "אנשי מעשה" שמצוות סוכה היא "תשבו כעין תדורו". כיצד יעשה מי שרוצה לצאת את שיטת המקובלים? באמת אין לי תשובה ברורה (ברור לי שלאותם מקובלים היתה תשובה ברורה גם לשאלה זו. יתכן שכלל לא דברו דברים בטלים במשך כל שבעת ימי החג. נו, אנחנו עדיין לא נמצאים בדרגות כאלו).

יותר מ-25 דק'. עוד 5 דק' מ'אשרי' עד סוף קדיש תתקבל. לא יותר מ-40 דק' לאחר הנץ החמה, אותו אדם יכול כבר להיות בביתו.

ברוב המקומות, בודדים הם המניינים המוקדמים כל כך (אם בכלל ישנם), ומעטים מאד המתפללים בהם. צבור המשכימים לתפילת שחרית כוותיקין, יוצאים מבית הכנסת לפחות שעה ורבע אחרי הנץ החמה. בזמן זה יכול מיוחדענו להספיק לסעוד סעודה קטנה, ואח"כ לרוץ ולהתרים את המתפללים במניינים המוקדמים של תפילת שחרית. אחרי ארוחת בקר טובה, יהיה לו הרבה יותר כח וחשק להתרים. משלוח מנות ומתנות לאביונים, יכול לקיים בדרך או אפילו על ידי שליח.

אפשר גם לקיים סעודת פורים באמצע היום, כאשר רוב הצבור מתפללים תפילת מנחה. תפילת מנחה, יכול אותו אדם להתפלל סמוך לערב (אל דאגה השטיבלאך מלאים בשעה זו גם ביום הפורים).

אפשר לחשוב על פתרונות נוספים, אך לא כאן המקום להאריך. וודאי שבכל כיוצ"ב, יעשה כל אחד כפי הוראת רבותיו.

חינוך הקטנים

אנו כהורים מצווים על חינוך ילדינו הקטנים בכל המצוות. כמובן שמצוות הפורים אינן יוצאות מכלל זה. כל עניין החינוך הוא לגרום לילד שכשיגדל ויהיה מחוייב במצוות, יקיים אותן בעצמו כראוי. הדגשתי כבר בעבר בכמה מקומות: הדבר היחיד שבאמת שומר על ילדינו הקטנים ביותר כשומרי תורה ומצוות (בכל גיל לפי הבנתו), הוא: הרגשת החוויה הרוחנית מקיום המצוות. יש גם פרסי עידוד, או לחילופין עונשים, יש את האווירה החברתית ("מה יאמרו?"), יש את הפחד מההורים, ויש גם את ההרגל, אך מה שבאמת שומר זה החוויה הרוחנית מעצם קיום המצוות (לא מהפרס שיקבל על כך, וודאי וודאי לא ממה שהבטיחו לו שיקבל בעוה"ב).

אגע כאן בנקודה הקשורה לכל מהות היום בכלל, אך משפיעה הרבה מאד על חינוך הילדים. פורים הוא יום עמוס במצוות, ולכן קשה מאד לבנות מראש לוח זמנים מתאים. בבתים רבים, השעתיים או שלש הראשונות של היום הן "שעות מתות" שלפעמים כמעט ואין בהן הרגשה של פורים. אט אט מתארגנים כולם (לאחר שקיימו כולם מצות "מקרא מגילה"), ומתחילים להרגיש את אוירת הפורים. ההורים מכינים משלוחי מנות לכל הקרובים והרחוקים (אם על פי רשימה, ואם מתוך הזכרון משנה שעברה), הבחורים והילדים הגדולים הולכים גם הם לקיים מצות משלוח מנות לחבריהם. לא נשכח שהחל מגיל מסויים, רבים יוצאים לאיסוף כספים עם חבריהם לפחות עד מחצית היום.

כמובן שגם הילדים הקטנים שולחים מעט משלוחי מנות לחבריהם הגרים בקרבת מקום, אך בדרך כלל הם אינם משקיעים בכך זמן רב. ובכל מקרה, כאשר מדובר בילדים קטנים מדי, ההורים לא מאשרים להם לצאת לבד למרחקים (והאח הגדול או האחות הגדולה לא תמיד פנויים בשביל ללוותם).

כתוצאה מכל האמור, בבתים רבים רובו של יום פשוט "נמרח" אצל רבים מבני הבית. יתירה מזאת, יש שכמעט אינם אוכלים בצורה מסודרת עד שעת הסעודה (שבבתים מהסוג הנזכר, מתקיימת בדרך כלל סמוך לערב). הילדים מסתובבים סביב עצמם, ואוכלים מכל הבא ליד: ממתקים, שוקולדים סוכריות וכל מה שמקבלים מהבקר עד הערב. האמת היא שבבתים כאלה הבעיה היא לא רק אצל הילדים, אלא גם אצל הוריהם, אלא שאצל הילדים העניין מורגש יותר. כאן המקום לציין כי על תופעה כזו שמעתי בין השאר גם מילדים מסכנים שבמשך כל ימות השנה כמעט ואינם נוגעים בממתק. פתאום

כשמגיע פורים, לא רק שאין כל בעיה בריבוי ממתקים, אלא אדרבה זה אפילו פטנט להשקיט את רעבונם של הילדים¹.

על עמידה על משמר "בריאות" הילדים, עיי' בנספח

אז למעשה מה עושים הילדים באותם בתיים? פשוט מאד משתעממים, ומחפשים איך ובמה להעביר את הזמן. פה ושם כמובן שיש איזו אטרקציה עם איזה דוד או שכן שבא לתת משלוח מנות, או סתם קפץ לביקור.

ב"ה, אכשר דרא ובשנים האחרונות מצאו פתרון לבעיה הזו. בדורנו קם הארגון החשוב "אבות ובנים". ארגון שבאמת פועל רבות למען הצלחת ילדי ישראל בתחומים רבים. הארגון מקיים סדרי לימוד לאבות ובנים מדי שבת ויו"ט. למעשה, כל אבא אמור להבין לבד שהוא צריך ללמוד עם בנו מדי שבוע (ואגב, גם כאן "לכל כלל יש יוצא מן הכלל". אבל זה כבר עניין למסגרת אחרת). קיום פעילות "אבות ובנים" הוא רעיון נפלא עבור אותם אבות שאינם זוכרים לעשות זאת, ולפעמים יש בכך תועלת גם עבור אותם שאביהם כן זוכר לעשות זאת.

כל זה לגבי שבתות השנה, ואולי גם לגבי כמה ימים טובים. העניין הוא שיש מסגרת מיוחדת של אבות ובנים גם ביום הפורים, "ישיבת מרדכי הצדיק". ברוב המקומות מתקיימת המסגרת בעיצומו של יום הפורים, לפני או אחרי תפילת מנחה. מי שיכול להספיק לקיים את כל מצוות היום כראוי, ועם זאת להספיק ללמוד עם בנו שעה שלמה, אשריו ואשרי חלקו. בסך הכל מסתבר שברוב הבתים זו השעה בה סיימו כבר לשלוח את משלוחי המנות.

הבעיה היא, שאצל ילדים רבים נוצר מצב שבמשך כל יום הפורים (עד זמן הסעודה), זמן הלימוד באבות ובנים הוא כמעט הזמן היחיד בו יש להם תעסוקה מוגדרת. מסיבה זו, הזמן האהוב על ילדים בפורים, הוא זמן הלימוד באבות ובנים. אין בעיה בכך שילד נהנה מהלימוד ומהפרס שמקבל עליו, אך בעצם לאותם ילדים חסרה התפיסה הנכונה של פורים כיום משתה ושמחה. נכון שעד שהוקמו מסגרות "ישיבת מרדכי הצדיק" היו ילדים שהסתובבו בחוסר מעש כמעט כל היום, אך שרש הבעיה הוא שאצל אותם ילדים חלק גדול מאד מפורים, היה זמן שאין בו כלום. קמה מסגרת לימוד לאבות ובנים, ועכשיו יש לילד מה לעשות. פשוט מאד, אחרי כשלש או ארבע שעות אותן מעביר בחוסר מעש הולך ללמוד תורה עם אבא.

¹ היתה לי פעם שיחה עם אמא של תלמיד. האמא הסבירה בטוב טעם ודעת כי "יש ממתקים שמלאים ב... וגם ב... וזה ממש רעל!!!". אלא שכמעט באותה נשימה ספרה כי "אצלנו בבית ממתקים כאלה נכנסים רק בפורים או בשמחת תורה". מה עניין שמחת תורה אצל פורים? לא כאן המקום להרחיב. השאלה היא: אם אכן בטוחה אותה אם שהממתקים הללו הם רעל וכי' וכי', מדוע בפורים מותר לאכלם? אולי גם זה קשור לנזכר לעיל.

את לימוד התורה של תשב"ר, אפשר לחזק במשך כל ימות השנה, וב"ה טובי המחנכים והמלמדים אכן עושים זאת. בפורים יש לקיים את מצוות היום, ולחנך את הילדים לכך.

זאת ועוד, במקומות מסויימים אנו עדים לעמידה על יעילותה של המסגרת, ולעמידה על תנאים מסויימים. יהודי אחד סיפר לי בהערכה מרובה כי בבית מדרש מסויימ מתקיימת מסגרת אבות ובנים בצורה ממש רצינית המזכירה את ליל שבועות (עי' בקונטרס **עבודת חג השבועות**, מה שכתבתי על חג השבועות עצמו. לא אכנס לכך במסגרת זו). עוד סיפר בהתלהבות שבאותו בית מדרש לא מרשים לשיכורים להכנס לאבות ובנים. נו, אם במשך היום הילדים עלולים ח"ו להחשף למשהו שקשור למשתה ושמחה לפני שהגיעה השעה הראויה, גם את זה יש למנוע? לא ביררתי מה יעשה ילד שאביו משתכר ל"ע כבר בשעת הצהרים המוקדמות.

אגב, אלו שמקדמים בברכה את ה"פתרון" המבורך שבמסגרת אבות ובנים בפורים, סבורים שמצאו פתרון (גם הוא רק חלקי) לבעיה. אך גם לפי שיטתם, עדיין לא פתרו את הבעיה אצל הבנות, שכידוע אינן מצוות על לימוד תורה. נכון שבנות בגיל מסויימ משתתפות גם בהכנת הסעודה וכו' (ועד כמה שידוע לי, בנות מטבען מוצאות לעצמן תעסוקה בבית), אך בכל זאת, גם הן לא כל כך יודעות מה "לעשות עם עצמן". אז מה הפתרון? אולי יעודדו את הבנות להרבות באמירת תהלים? כבר הזכרתי במקום אחר שיש מורות המעודדות את התלמידות לעשות כן בחג השבועות.

כיצד לפתור את הבעיה האמיתית? ראשית, יש לשנות את התפיסה לגבי עצם העניין של "יום משתה ושמחה". כאמור, מצווה זו ושתי המצוות הנלוות אליה (משלוח מנות ומתנות לאביונים), אינן פחותות ממצוות אחרות, כולל מצוות שלצורך קיומן צריך כובד ראש או אימה ויראה וכד'. אחרי שהחדרנו זאת לעצמנו, אנו צריכים למצא את הדרך להחדיר זאת לילדינו. לשם חינוך הילדים למצוות מסויימות, יש צורך ניכר בשימוש ב"מתוך שלא לשמה בא לשמה". לשם חינוך למצוות כמו משתה ושמחה ומשלוח מנות, כמעט ואין צורך להשתמש בכלים אלו. אדרבה, הילדים מטבעם שמחים (כך אמור להיות), וצריך רק לדעת איך לנתב את שמחתם למקומות המתאימים.

הקדמתי שבזמננו ישנם גם מבוגרים שאינם תופסים נכון את ענייני היום. על פי רוב, אותם עובדי ה' שמקיימים את מצוות היום כראוי, מחנכים לכך גם את ילדיהם בצורה הראויה. מסיבה זו, לא אתמקד כאן על האופן הנכון בו

חינוך הקטנים

ראוי לנהוג עם הילדים. לקמן ביחד עם ההנהגה הראויה לפי דעתי עבור המבוגרים, אעמוד גם על האופן בו יש לחנך לכך את הילדים.

נבאר לפי דברי חז"ל והפוסקים את הסדר הראוי להנהגת הימים הקדושים הללו.

ההכנה לימי הפורים

הלכות הפורים מועטות הן, ולכן אין צורך ללמדן זמן רב קודם הפורים. מבין ארבע מצוות הפורים, רק למצות קריאת מגילה הוקדשו כמה סימנים בטור ובשו"ע (וחלק מהלכות אלו אינן נוגעות לרובא דעלמא). הסיבה היא פשוטה, לקריאת המגילה יש כמה פרטי דינים. אמנם, כבר הקדמנו כי מהות היום היא "יום משתה ושמחה", והדברים פשוטים.

אלא שבגמרא נאמר כי "משנכנס אדר מרבין בשמחה". כלומר, יש להרבות בשמחה כבר מראש חדש, ובעצם בכל החדש כולו (כפי שפירש רש"י שם: ימי ניסים היו ... פורים ופסח). בשנים האחרונות ממש, אנו עדים לכך שרבים מתפלפלים בצורה ממש למדנית כיצד יש לקיים "דין" זה של "מרבין בשמחה". נדמה לי שבראשונים כמעט ואין התייחסות לכך, והסיבה היא פשוטה. אין דין של מרבין בשמחה, ממילא לא שייך למצא "הגדרות" כיצד לקיים את המציאות הזו¹.

אמנם, צריך לדעת כיצד להרגיש "מרבין בשמחה". אחד הדברים החשובים ביותר – כבכל מצווה אחרת – הוא: לתת לילדים את ההרגשה של "משנכנס". לשם כך נבאר כאן כיצד כדאי לנהוג החל מראש חדש אדר.

יודגש כי טבעו של כל אדם שונה. כמובן שהדברים המובאים להלן שונים מאחד לשני, ולא לכל אחד מתאימה כל הנהגה. לכל פרט מהפרטים המובאים כאן, יש להתייחס כהצעה בלבד. שרש הדברים ודאי שייך אצל כולם במידה שווה.

¹ אחת השאלות המפורסמות הן: מדוע בהלכה יש גדרים ל"משנכנס אב ממעטים בשמחה" (שבת שחל להיות תשעה באב בתוכה וכו'), ואין גדרים ל"משנכנס אדר מרבין בשמחה". התשובה הפשוטה היא: אכן, גם ל"משנכנס אב ממעטים בשמחה" אין בעצם הגדרות הלכתיות. במשנה, לאחר פירוט של חמשה דברים שארעו את אבותינו בתשעה באב, מסיימת המשנה: "משנכנס אב ממעטים בשמחה". כלומר, מכיוון שכך ממעטים בשמחה בחדש הזה. במשנה הבאה מפרטת המשנה דיני אבלות הנוהגים עוד לפני תשעה באב. לגבי חדש אדר, מבואר בגמרא כי "כשם שמשנכנס אב ממעטים בשמחה (בגלל צרות שארעו אז), כך משנכנס אדר מרבין בשמחה". אפילו אם נפרש שהמשנה באה לבאר כיצד ממעטים בשמחה, על ידי מנהגי אבלות הנוהגים לפני תשעה באב, הלא זהו דבר פשוט: לשמות, כל אחד יודע ומבין (ואם צריך להסביר לו כיצד יש לשמות, ומה היא באמת שמחה ועוד כהנה וכהנה, למעשה בכל מקרה הוא לא יגיע לידי שמחה).

מרבֵּים בשמחה

אדר הראשון בשנה מעוברת

מה הדין בחדש אדר הראשון בשנה מעוברת, האם גם בו מרבֵּים בשמחה? פה ושם ניתן למצא "דיונים" בנושא זה. איני רואה צורך להתייחס לשאלה זו. בפשטות, גם חדש אדר הראשון הוא חדש אדר (אלא, שאת הפורים מקיימים באדר הסמוך לניסן כדי לסמוך גאולה לגאולה). איך שלא יהיה, ודאי שאין איסור לשמוח ולהרבות בשמחה גם אז (לכל הפחות כשם שאין איסור להרבות בשמחה באיזה "קומזיץ" נחמד בבין הזמנים). מה שברור, שבמוסדות החינוך - הן אצל הבנים, והן אצל הבנות - התלמידים כבר מתחילים לדבר על ענייני פורים. סיבה זו לבד מספיקה כדי להתחיל להתכונן איתם לקראת פורים בצורה הנכונה.

הזכרתי כבר לעיל את אותו מנהל שהזהיר מי שיזכיר את פורים לפני ראש חדש אדר ב'. עמדתי כבר על הגיחוך (העצוב) שבדבר.

פורים קטן

כבר בדברי רבותינו הראשונים אנו מוצאים מחלוקת האם משתה ושמחה נוהג גם בפורים קטן. פוסקים רבים סבורים שכן (ויש מרבותינו שסברו לחייב אפילו משלוח מנות), ופוסקים אחרים סבורים שלא. כו"ע מודים שב' ימי פורים קטן אסורים בהספד ותענית. בכל תפוצות ישראל (עד כמה שידוע לי) נוהגים שלא לומר בהם תחנון ולא למנצח. בקהילות אשכנז ואושטרייך הוותיקות נהוג לסמל בכמה עניינים כל יום שא"א בו תחנון. יש קהילות בהן מנגנים קטעים מסויימים בתפילה בנגון שונה קצת. יש שנוהגים לאכול מאכל מיוחד ביום שא"א בו תחנון. כבכל נושא השנוי במחלוקת, גם בפורים קטן יעשה כל אחד כמנהג אבותיו. אך גם אם אינו נוהג לערוך סעודה מיוחדת ביום הזה, לכל הפחות שימצא דרך איך לסמל את היום הזה בצורה שמחה. ע"כ מה שנוגע לשנה מעוברת.

הכנה לראש חדש אדר

עוד לפני ראש חדש אדר, חשוב להכין את הילדים, ולהסביר להם על עניין השמחה בחדש אדר. להסביר להם מהי שמחה, ומה אינה שמחה. שמחה היא בדרך כלל דבר חיובי.

מותר להכין אותם לכך שיש שאינם יודעים מהי שמחה, ומתנהגים בצורה שאינה ראויה. אמנם, היחס האמיתי לפורקי עול, צריך להיות יחס של רחמים ובוז. הכל תלוי במחנך. אוי ואבוי לאותו בן או תלמיד שיזהה אצל אביו או מחנכו, איזשהו רגש של קנאה בעוה"ז של אותם פורקי עול.

ראש חדש אדר

נפסק בשולחן ערוך כי "מצוה להרבות בסעודת ראש חדש". בבתי רבים מקפידים לקיים בכל ראש חדש סעודה ממש (אמנם לא בסדר גודל של סעודת שבת או יו"ט). גם אלו שאינם מקפידים על כך ממש, מ"מ מוסיפים איזה מאכל מסויים לכבוד ראש חדש. אני חושב שבראש חדש אדר בו נוסף עוד טעם לשמחה, ראוי לערוך סעודה חגיגית יותר עם כל בני המשפחה.

בר"ח אדר צריך להרחיב קצת על עניין השמחה והמסתעף. אני נאלץ להזכיר כאן את שכתבתי לעיל: שיש המנסים לתת גדר הלכתי למושג "שמחה". אחת לשנה ניתן לשמוע את השאלה הנשאלת על ידי כל מיני "למדנים": איך צריך להרבות בשמחה? כבר לפני שנים שמעתי שיש המקפידים לשתות מעט יין בראש חדש אדר, כי "אין שמחה אלא ביין". אם כדבריהם, ראוי היה לשתות בכל החדש (לפחות עד פורים עצמו). עכ"פ, אני משער שרוב אלו שמקפידים לשתות כוס יין בראש חדש אדר מדין מרבים בשמחה, אינם מרבים בשמחה באמת אלא רק מקיימים - לפי הבנתם - את ההגדרה של שמחה "על פי ההלכה".

בתלמודי תורה רבים מקובל לעשות בראש חדש אדר מסיבה גדולה. מותר גם בישיבות לעשות מעין זה (כמובן שבצורה מכובדת)². הוא הדין בבית (שמחה בבית – אפילו אם יש אומרים שהיא "שמחה יתירה" – אף פעם אינה מזיקה).

חדש אדר

במהלך כל החדש ראוי להרבות בשיחה עם הילדים על מעלת השמחה בימים אלו. אפשר לתת לילדים ממתקים מיוחדים מדי פעם, כדי לעורר את השמחה. ההכנות לפורים (כולל: תחפושות, הכנת מאכלים, הכנת תכניות מגוונות, ועוד) צריכות להעשות בשמחה בהשתתפות כל בני המשפחה. אפשר לשיר שירי פורים, לקשט את הבית עם מודעות "משנכנס אדר", ועוד. יש הנהגים גם לתלות בובת "המן" על חלון הבית. לא חסר רעיונות איך להכניס את הילדים לאווירה של פורים.

כאן המקום לציין כי בבתי כנסיות רבים נהוג מכמה דורות לתלות בבית הכנסת מודעה גדולה עם הכיתוב "משנכנס אדר מרבים בשמחה".

² לפחות באותן ישיבות בהן נהוג לערוך מדי פעם פעילויות כמו "שבת התאחדות" וכד', וכ"ש בישיבות המעודדות בחורים לארגן פעילויות שונות (מחוץ לישיבה כמובן) בזמנים כמו ליל ששי וכד'.

ההכנה לימי הפורים

מומלץ מאד ללמוד עם הילדים את מדרשי חז"ל שבמסכת מגילה מדף יא והלאה (הגמ' דורשת את הפסוקים שם לפי סדר המגילה). אפשר גם ללמד עמהם קטעים מתוך התרגום שני.

ז' אדר

ז' אדר הוא יום פטירת משה רבנו. בטור ובשו"ע (סי' תק"פ) ז' אדר נזכר בין הימים שראוי להתענות בהם. בקהילות רבות נהגו ונהוג כן עד היום לציין יום זה כ"תענית חב"א קדישא". באותן קהילות נהגו אנשי החב"א קדישא לומר סליחות מיוחדות לז' אדר (נדפסו כמה סדרי סליחות ליום הזה). בחז"ל מובא שהטעם שלא נודע מקום קבורתו של משה רבנו, הוא כיוון שמשה עשה הרבה מופתים, לא רצה הקב"ה שיהיו כאלו שיעשוהו ח"ו אלוה, ולכן לא גלתה התורה מקום קבורתו של משה. כיוון שלא נודע מקום קבורת משה, יש הנוסעים ביום זה לציון הרשב"י (שיש אומרים שהיה ניצוץ מנשמת משה רבנו). אם עושים כן על פי רבותיהם, הרי טוב (למרות שאני הקטן אני מבין זאת). אך אם ארגון הנסיעות הללו הוא רעיון יצירתי של מארגני הסעות, יורשה לי להביע את הרגשתי שעניין זה סותר קצת את דברי חז"ל שהזכרתי.

זאת ועוד, הזכרתי לעיל שיש השמחים ביום זה (בו נשמת הצדיק מתעלה). אם כך קבלו מאבותיהם ורבותיהם, שימשיכו לנהוג כן. אך יש להקפיד שהשמחה הגדולה אז, לא תבא על חשבון שמחת הפורים החל שבוע אח"כ.

שבת זכור

בשבת שלפני פורים קוראים פרשת זכור. יש מהפוסקים שכתבו שקריאת פרשת זכור היא מדאורייתא. עם זאת, אף אחד מגדולי הפוסקים - ראשונים ואחרונים - לא הביא איזו חומרא שיש בעצם קריאת פרשת זכור יותר מכל קריאה אחרת (למעט כמה פוסקים שכתבו שקטן לא יעלה לתורה לקריאת פרשת זכור. ואף על כך נחלקו פוסקים רבים). גם לא מצינו בפוסקים מי שכתב להקפיד בפרשת זכור יותר מכל השנה, על עניינים הנוגעים לכל קריאת התורה. בדור האחרון מתפתחות "חומרות" סביב הנושא של פרשת זכור.

ראשית כל אזכיר כמה מנהגים שנהגו ונוהגים כיום בקהילות רבות בפרשת זכור כחלק מהחגיגות של שבת זו :

עבודת ימי הפורים

- כל קהילות אשכנז ואושטרייך, איטאליא, רומאניא, ועוד קהילות רבות אשר מנהגי התפילה שלהם מבוססים על עקרון דומה, נהגו מדורי דורות לומר פיוטים בשבת זכור (ובכל ארבע פרשיות). את הפיוטים אומרים בתוך ברכות קריאת שמע ובחזרת הש"ץ.
- בכמה קהילות נהוג לנגן בכמה מקומות בתפילה ניגונים המיוחדים לשבת זכור.
- בעדות המזרח נהוג לאמר בשבת זכור את הפיוט **אדון חסדך בל יחדל**. פיוט ארוך המתאר בצורה יפה מאד את כל סיפור מגילת אסתר. הפיוט נאמר לפני או אחרי קריאת התורה, או במקום אחר בתפילת שחרית. כל מקום לפי מנהגו.
- בכמה קהילות נהוג לאפות "קוגל" מיוחד לשבת פרשת זכור. ויש נוהגים להכין לשבת זו ארבעה קוגלים שראשי תיבותיהם עמל"ק (איני זוכר כרגע את שמות הארבעה).

ועוד מנהגים רבים נהגו ונוהגים בקהילות קדושות בישראל. יש מנהגים שאכן הונהגו על ידי גדולי עולם, יש גם מנהגים שהונהגו על ידי המון העם, ולבסוף נקבעו כמנהג. גם מנהגים שאין להם טעם, פעמים רבות הם ששמרו (ושומרים) על יהודים פשוטים. נכון, אסור לאבד את הפרופורציה, וצריך לדעת לתת את המקום הנכון לכל דבר, אך אין לזלזל חלילה במנהגים שנהגו ישראל קדושים.

הנה כי כן, בקהילות בהן שומרים על המנהגים הקדומים, שבת זכור היא אחת השבתות החגיגיות בשנה. חוץ מעצם קריאת פרשת זכור, יש הרבה תפאורה חיצונית מסביב.

בין המנהגים הזכרתי את מנהג אמירת הפיוטים בקהילות יוצאי אשכנז. בדורות האחרונים (בעצם, בדור האחרון) הפסיקו בקהילות רבות לומר פיוטי "יוצרות" ו"קרובות" בארבע פרשיות (וכ"ש בשאר שבתות השנה).

איני נכנס כאן להיבט ההלכתי בנושא זה³. עובדה היא כי ברוב ככל הציבור הליטאי אין מוכר כלל עניין הפיוטים בארבע פרשיות. ניגונים בתפילה (כ"ש ניגונים המיוחדים לשבת מסויימת), זהו עניין ממש רחוק עבור רובם ("וגם באף ישיבה לא שמענו שנהגו כך"). על מאכל מיוחד לשבת זכור, מי בכלל שמע ("אה, בטח זה איזה מנהג של בעלי בתים. אנחנו בני תורה").

אז מה נשאר להם מכל שבת זכור? קריאת פרשת זכור בעצמה. מי צריך יותר מזה? כנראה יש כאלה שבכל זאת חסר להם. מחפשים ליצור בעצמם אווירה מיוחדת לשבת זו. ראשית, מכיוון שפרשת זכור היא דאורייתא, צריך כל אחד לשמוע כפי ההברה בה הוא מתפלל. מעולם לא דנו הפוסקים בשאלה זו! בכל הדורות, יהודי אשכנזי שנקלע לקהילה ספרדית, או יהודי ספרדי שנקלע

³ עמי בכתובים חומר רב בנושא הפיוטים (בו אני עוסק כבר קרוב לשלשים שנה). אך אין כאן המקום להאריך.

לקהילה אשכנזית שמע שם קריאת פרשת זכור ויצא בה ידי חובה!⁴ ואגב, גם בדורות קודמים היו יהודים שעברו ממקום למקום (סוחרים, משולחים, ועוד). גם פוסקים בני זמננו שהזכירו פה ושם חומרא זו, כתבו כן בעיקר לכאלו ששאלו על כך. לא שמעתי מי שיפסול קריאה כזו.⁵

גם אם לפי הפוסקים שחיוב הקריאה מדאורייתא הוא דווקא מתוך ספר שלם (ויאמרו נא, כיצד קראו בני ישראל במדבר פרשת זכור?), עדיין לא שמענו שדקדוק אותיות מעכב בקריאת פרשת זכור (אפילו בקריאת שמע, אין מעכב בדיעבד). גם לא שמענו שיש עניין לדקדק בפרשת זכור יותר מכל פרשה אחרת. משום מה, כשמגיעה פרשת זכור, בעלי קריאה רבים מתחילים ממש לגמגם את הקריאה, פשוט מפרידים אות אחת מחברתה (משהו כמו "ז-כו-ר א-ת-א-ש-ר-ע-ע-ע-ש-ה-ל-ך ע-ע-ע-מ-ל-ק").

יודגש כי רוב הקוראים באיטיות מעצבנת כזו, אינם מדקדקים כלל, פשוט כי אינם יודעים לדקדק. הכרתי יהודי שבמשך שנים רבות היה קורא קריאת שמע במשך כ-6 או 7 דק', וממש בעקביות היה מניד כמה שוואים נעים.⁶ זמן רב לקח לי לשכנעו שהוא טועה. אני מכיר גם בעל קורא אחד הקורא באיטיות את מגילת אסתר (טוב, יש גבול. המגילה ארוכה מאד בשביל משחקי נערוון. אבל בכל זאת, להקדיש שעה אחת לקריאת המגילה זה עדיין בגדר הסביר). אחת ההדגשות הקבועות שלו (כך היה עד לפני כ-12 שנה. אולי היום הוא זכה להגיע לתיקון השלם) היתה: "יעשו עץ גבוה", כאשר את האות ה' קורא כאילו היא עצמה מנוקדת בפת"ח (והיא אכן מנוקדת בפתח⁷).

ואיני מדבר על כאלה שלאחר ששמעו את הקריאה מבעל קורא מהודר הקורא בהידור מתוך ספר תורה מהודר, עדיין מחפשים היכן אפשר לשמוע פעם נוספת. נשאלתי על ידי אברך (שכנראה סובל מבעיות אלו, ולכן כאב לו הזלזול): "אין אצלכם הבדל בין דאורייתא לדרבנן?". עניתי לו שאינני קראי.

אם יש צד שיש בעל קורא שאין יוצאים בקריאתו, זה אולי אצל אותם בעלי קריאה הקוראים בהפרדת אות מחברתה.

⁴ כמדומה שבקריינא דאגרתא (מכתבים של רבינו הקהילות יעקב) כותב במפורש שלא שמענו שמחמירים בזה.

⁵ ולא אמנע מלהעיר שאיני יודע מהו ההיתר לקרא פרשת זכור פעם נוספת. לכאורה, אין לך הוצאת לעז גדולה מזו. כמה מה"מדקדקים" ששמעו ממני הערה כזו ענו שזו לא הוצאת לעז, כי כולם יודעים שמה שקוראים פעם נוספת בהברה אחרת, זה בשביל אחד שמתפלל בהברה שונה ממה שקראו בפעם הראשונה. וכאן הבן שואל: למעשה השומע סבור שלא יצא. והתשובה: אולי הוא כן יצא, אבל "לרווחא דמילתא" עדיף שטויות והבלים. אין כל אפשרות לקיים פעמיים מצוה מסוג זה. ממ"נ, או שיצאת או שלא יצאת.

⁶ והוא לא היחיד. נראה של"נערויסטים" יש הנאה מיוחדת להניד את הנח. אולי זה סוג של "יהיה כנגד המשחיתים". רבים מהקוראים במרוצה ובשפה עילגת, נוטים משום מה להניח הנד.

⁷ מעניין. סתם כך הוא היה קורא ההי"ן אלפ"ן, דווקא כאן יכול היה להשאיר בטעותו, ואז לא היו שמים לב שאינו יודע מה היא פתח גנובה. אבל כאן בחר לקרא את האות ה' כראוי כביכול.

עבודת ימי הפורים

כללו של דבר: בקריאת פרשת זכור יש לכוון לקיים מצוות זכירת מעשה עמלק, ולשמוע כל מילה (וגם אם החסיר תיבה אחת או שתיים, לא מצינו מי שסובר שלא יצא). מי שמחפש ליצור תפאורה נוספת מסביב לפרשת זכור, מוזמן לאמץ כמה ממנהגי קהילות שבכל תפוצות ישראל. אולי זה יעזור לו לצאת מהנערוון.

גם בקהילות בהן אין כל מנהג מיוחד מסביב לשבת זו, ניתן ליצור את האווירה של שבת זו על ידי נגונים מיוחדים בתפילה (כגון: בפסד"ז בהלל הגדול, בחזרת הש"ץ בברכת מודים, או בכל מקום ששייך להודאה). אפשר גם לארגן קידוש מיוחד לאחר התפילה, או אפילו איזו מסיבה קטנה לילדים בשב"ק אחה"צ.

עמלק שבלב

כאן המקום להזכיר תופעה נוספת הקיימת בדורנו. עמלק בא להרוג ולהשמיד את כל עם ישראל. המן שהיה מזרע עמלק רצה "לקיים רצון זקנו". זו מהותו של עמלק וזה עניין המצוה.

בספר **החינוך** (מצוה תרג) כתב בביאור מצוה זו: שנצטוינו לזכר מה שעשה עמלק לישראל שהתחיל להתגרות במ בצאתם ממצרים בטרם נשא גוי וממלכה ידו עליהם ... שהכל היו יראים מהם בשמעם היד הגדולה אשר עשה להם השם במצרים. והעמלקים ברע לבם ובמזגם הרע לא שתו לבם לכל זה ויתגרו במ והעבירו מתוך כך יראתם הגדולה מלב שאר האמות. משרשי המצוה. ... כי מפני שעשה רעה גדולה לישראל שהתחיל הוא להזיקם צונו ברוך הוא לאבד זכרו מני ארץ ולשרש אחריו עד כלה.

גם בשתי המצוות הבאות אחריה (למחות זרעו מן העולם (תרג), ושלא לשכח מה שעשה לנו (תרה)), לא הביא ביאור נוסף לשרשי מצוה זו אלא רק כתב ששרשיהן כשרש מצות זכירת מעשה עמלק.

בספרי רבותינו בעלי המוסר וכן אצל רבותינו גדולי החסידות מצינו כמה פעמים שמדמים את עמלק ליצר הרע וכדומה (רבים מהם נשענים על דרשת חז"ל על הפסוק 'אשר קרד'). יתכן שהמקור לכך הוא בספרי המקובלים. אך לית מאן דפליג שעניינו של עמלק הוא עניין גשמי, ורצונו היה לאבד את הגופים. מה שיש שדרשו דרשות מסויימות על פי רמז ודרש וסוד, אין זה נוגע

ההכנה לימי הפורים

כלל לקיומה של אחת משלש מצוות שנאמרו לגבי עמלק, כפי שקבלנו בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה.

מסתבר שאותם אלו שאינם מסוגלים לתפוס כראוי עניין עבודת ה' על ידי הנאות הגוף בשבתות ומועדים, גם כאן מחפשים משהו יותר "רוחני". קשה להם כנראה להבין כי נצטוונו למחות זרעו של מי ש"רק" רצה לכלות את כל כלל ישראל (נו, "מאי נפק"מ עולם הזה או עולם הבא" 😊).

הסבורים כי בכך שמדברים הרבה על התעוררות לתשובה ועל המלחמה ביצר הרע כקיום מצוות מחית עמלק, קרוב לודאי שאינם יוצאים ידי חובת המצוה.

שמעתי פעם דרשן שמרבה לדבר על עניין "עמלק שבלב". הוא תלה את זה הרבה מאד בדרשת חז"ל "אין הכסא שלם עד שימחה שמו של עמלק", כאילו שכל עניינו של עמלק זו פגיעה בתורה ובמצוות. במחילה מכת"ר, אם נשען על דרשה זו אולי היה עליו להתמקד יותר בזהירות בענייני בין אדם לחברו, תוך כדי התמקדות על כך שפגיעה בעם ישראל (וממילא גם פגיעה בכל יהודי), היא בעצם פגיעה בכבודו של הקב"ה.

על קריאת זכור לנשים, עי' בנספח

תענית אסתר

כבר הזכרתי לעיל, כי בשנים האחרונות מכניסים אט אט את עניין התפילות בפורים. מי שקשה לו להשתחרר מהרגשה זו של עניין התפילות בפורים (מה לעשות, זו האווירה), יכול לנצל את יום תענית אסתר (שהוא באמת זכר ל"דברי הצומות וזעקתם") ולהרבות בתפילה ביום הזה. שמעתי בשם אחד מגדולי המקובלים (איני זוכר בשם מי) שיש סגולה גדולה לקרא בהשכמה מזמור כ"ב בתהלים (אותו התפללה אסתר).

פיוטי הסליחות של תענית אסתר (בכל העדות), עוסקים בעיקר בעניין נס פורים. כדאי מאוד לשים לב למדרשי חז"ל המופיעים בשפע בפיוטים אלו. אין להתעלם מכך שיום זה הוא צום (אם כי, לא צום של אבילות), כדי להתבונן ולזכור שהש"י רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל ד' בכל לבבו כמו שעשה בימים ההם.

אגב, בפוסקים נזכר שמהרי"ל לא היה מגיד ההלכה בתענית אסתר מפני שטרודים לקנות צרכי פורים.

ההכנות לפורים

הכנת צרכי הסעודה היא מעשה לא פחות חשוב מהכנת כל מצווה אחרת (למשל: איגוד הלולב בערב סוכות). מעשה זה צריך להעשות בשמחה. כדאי לשתף את כל בני הבית בהכנות לסעודה ולשאר מצוות היום. אפשר להכין עם הילדים הצגה אותה יציגו בזמן מסויים בפורים. כמובן שבכל בית יודעים ההורים למצא את הדרך הנכונה והראויה בביתם כיצד לנצל את השעות שלפני פורים.

ימי הפורים

ערבית ליל פורים

בפוסקים הזכירו את המנהג להתחפש בפורים. בספרי המנהגים נזכר שהיו באים לבית הכנסת עם תחפושות. אמנם, בדורות הקודמים נהגו ברוב המקומות (וכן נהוג עד היום בכמה קהילות) שגם בליל פורים מתפללים תפילת ערבית מבעוד יום קצת, ואחר תפילת ערבית ממתינים עד שיהיה ודאי לילה (בקהילות מסויימות הקלו לקרא גם "סמוך ללילה")⁸. בזמן שממתינים לפני קריאת המגילה, אפשר להתארגן עם התחפושות. אמנם, רבים מפוסקי זמננו התירו להתפלל בפורים עם תחפושת (כי ביום הפורים עצמו, יעמוד כך גם לפני מלך). בכל אופן, לגבי ילדים ובחורים ודאי שאין "להחמיר" בכך, וכדאי לשלוח אותם לבית הכנסת כשהם מחופשים.

המעין בספרי המנהגים יווכח כי האווירה בבית הכנסת בשעת קריאת המגילה, היתה עליזה מאד. מבואר בלבוש כי קריאת המגילה אינה אלא סיפור דברים, ואין בה לא אימה ולא יראה ולא קדושה. משום מה, רבים מתייחסים לקריאת המגילה כמצווה המחייבת כובד ראש (לפעמים אפילו יותר מתפילה). יש גם את בעיית הנערוון שהזכרתי לעיל לגבי קריאת פרשת זכור. מכיוון שמגילת אסתר ארוכה מאד, לא שייך לקיים את הנערוון של "זכור". אבל בכל זאת, לא אלמן ישראל, וגם בקריאת המגילה יש מי שמוצא מקום לנערוון.

רבים מאותם נערוויסטים חוזרים שוב ושוב על כך שעל פי ההלכה אם לא שמע אות אחת לא יצא. אמת ויציב, אך מה זה קשור לנערוון ולהרגשת "קבלת נזיפה"? מי שמקשיב לכל הקריאה, אין כל סיבה שיפסיד אות אחת (ואפילו אם כן, אם החסיר תיבה או שתיים, יכול להשלים מיד מתוך המגילה

⁸ זו הסיבה לכך שרבים נוהגים לומר קדיש תתקבל פעמיים, אחת לאחר התפילה ואחת לאחר 'ואתה קדוש'. כיוון שהפסיקו בינתיים.

ההכנה לימי הפורים

שבידו). גם מי שחושש אולי לא הקשיב, הלא הדין הוא ש"קראה מתנמנם יצא".

אולי אצל ילדים ובחורים צריך יותר לחשוש שמא לא היתה דעתם פנויה לגמרי. אבל דווקא מסיבה זו, מי שרוצה להיות בטוח שגורם לכולם לשמוע כל תיבה, צריך לקרא בצורה המושכת את השומעים. משום מה, רבים מנסים למצא את הבעל קורא ה"מ-ד-ק-ד-ק" ביותר, הקורא באיטיות מופרזת, ואדרבה, כך יש חשש שלצעירים ונוער פשוט "ימאס" לשמוע.

יש להוסיף עוד את שאמרו בגמרא "קרייתה זו הלילא". צורת קריאה איטית כל כך לא בדיוק מתאימה ל"הלל" (בעצם, אולי אצל אותם בעלי קריאה גם ההלל נשמע כך. או שבגלל שאת ההלל כל אחד קורא בעצמו, אין חשש).

בקהילתנו, אני נוהג כבר שנים רבות לקרא את המגילה באופן מושך ביותר, עם חיקויי דמויות המגילה, ועוד מספר המחשבות הגורמים לצבור להטות און ולהקשיב לכל מילה (בפרט שבכל שנה אני משתדל למצא מספר רעיונות נוספים). כמובן, שיש שאין דעתם נוחה מכך (לא מדובר על חברי קהילתנו כמובן, אלא על כאלה מהסוג שהזכרתי לעיל), ותמיד מנסים להסביר מדוע אין ראוי לנהוג כן. הגדילו לעשות לפני מספר שנים, כאשר באחד מעלוני הפרסום אף פורסם מכתב בו מזהיר הכותב מפני "מנהג אותיות גהנם" שיש הקוראים מגילה עם חיקויים, וזה ממש חילול ה', וכו' וכו'. יש לציין כי המכתב המדובר גרם לעלייה משמעותית במספר המתפללים בקהילתנו. ניסיתי מספר פעמים לשמוע איזו בעיה יש לנהוג כן. נכון, מי שאינו רגיל בכך, אפשר להבין שהדבר קצת יפריע לו. אבל איסור מצד ההלכה? ובכן, הטענה הנפוצה ביותר ששמעתי: **הרי צריך לשמוע כל מילה!!**. לא מובן מדוע חושבים הם שבאופן כזה, יש חשש שלא ישמעו.

אגב, לפעמים מדובר בעמ'ארצות ממש. אברך יקר התלונן פעם על דבר זה. לא היה לי חשק להכנס לנושא, אך שאלתיו על מה שבכמה ישיבות עושים קצת "שטיקע'ס" בשעת קריאת התורה בשמחת תורה. כן, יש ישיבות בהן מקובל לשיר איזה שיר לכל אחד שעולה לתורה (כן, תיכף לאחר שסיים את ברכת התורה לאחר עלייתו!). ממש טקס פורימי בזמן שעליו כן נפסק להלכה שצריך להיות באימה ויראה. ענה לי אותו אברך שעושים כן רק לאחר חמשת הקרואים הראשונים שהם העיקריים. מניין דברי ההבל הללו? כבוד ספר תורה שייך בכל קריאה בתורה (כולל מי שיוציא ספר תורה כדי לקרא מתוכו שניים מקרא). אבל זה כבר קשור כנראה לכח ההרגל. מסתבר שאם לא היה מקובל כן בישיבה בה למד אותו אברך, היה מתנגד בחריפות גם להנהגה זו.

סעודת ליל פורים

הרמ"א כותב שגם בלילה יש להרבות קצת בסעודה. הב"ח כותב שהוא חיוב גמור (כמובן לא כמו החיוב שיש ביום).

חשוב להדגיש: בלילה יש להרבות קצת בסעודה. יש לאכול סעודה היותר גדולה מארוחת ערב יום יומית. וסעודה זו היא חובה לפי כמה שיטות. אך עיקר עניין משתה ושמחה הוא ביום בעריכת סעודת פורים אודותיה נדבר בהמשך.

הסדר הנכון הוא: לחזור הביתה כמה שיותר מוקדם. אם האשה צריכה לצאת לשמוע קריאת מגילה, שתעשה זאת במקום בו מסיימים הכי מוקדם. אח"כ יש להקדים ככל היותר לאכול סעודה קטנה, בה יוכלו להשתתף אף הילדים הקטנים ההולכים לישון מוקדם. כמובן שצריך שהסעודה תהיה עליזה ומספיק מושכת את הילדים.

סעודת ליל פורים יכולה להיות זמן מתאים עבור הילדים החפצים להשמיע כל מיני ווארטים על פורים (מה שלא תמיד שייך להספיק בסעודת פורים העיקרית, בה מארחים או מתארחים).

בשנים האחרונות, רבים אינם מקיימים דבר זה. אחת הסיבות העיקריות היא: כולל פורים. אברך שלומד שלש שעות בליל פורים, סביר להניח שלא יספיק לעשות סעודה קטנה בין הזמן שאשתו חוזרת מקריאת המגילה עד שיוצא לכולל פורים. חוץ מזה, צריך גם להכין את צרכי יום הפורים (סעודה, משלוחי מנות, תחפושות, ועוד).

שמעתי על בתים בהם בליל פורים כמעט לא מורגש כל שינוי משאר לילות השנה: לאחר התפילה, האמא והילדים הולכים לשמוע קריאה לנשים. הילדים הגדולים שומרים על הקטנים ביותר שעדיין לא הגיעו לחינוך. הילדים עושים מה שעושים בכל ערב (אולי מחפשים מה לעשות עד זמן השינה). יש שאפילו אינם מתחפשים בליל פורים (זה לא מתאים ללכת לבית הכנסת עם תחפושת).

יש לזכור כי בפורים יש להשכים לתפילה (אחת מחמש השכמות). הלומד בליל פורים כשלש שעות (כפי המקובל בהרבה כוללי פורים), ומשכים להרבות בתפילה לפנות בוקר, ואח"כ מתפלל כוותיקין, ואח"כ לומד עוד כמה שעות (כי גם ביום צריך ללמוד), פשוט וברור שאינו יכול לקיים כלל את כל מצוות היום כראוי.

מאידך, יש המשתוללים ומתהוללים בליל פורים. בישיבות רבות באופן רשמי מתחילה המסיבה בשעה מאוחרת, כך שמלכתחילה אין כל סיכוי שתסתיים בשעה סבירה. יש אפילו כמה ישיבות קטנות בהן מסתיימת המסיבה

ההכנה לימי הפורים

בסביבות השעה 2:00 בלילה. לאחר המסיבה הולכים לישון בשעה מאוחרת (לפעמים בשעת לפנות בוקר). אין כל עניין להשתכר בליל פורים. ודאי לא להשתולל עד הבוקר או עד קרוב לבוקר.

אם דברנו על כוללי פורים לאברכים, אי אפשר להמנע מלהזכיר את קיום מסגרות לימוד בפורים לבחורים. בשנים האחרונות נפתחות גם מסגרות לימוד לבחורים בליל פורים במשך כל הלילה (או משעת סיום המסיבה בישיבה). מתי משלימים את השינה? אולי במהלך התפילה... או שפשוט ישנים במהלך הבוקר, וכך מפסידים שעות רבות מיום הפורים. שעות אלו יושלמו על ידם במוצאי פורים. על מוצאי פורים, יעויין בהמשך. כמובן שנותנים על כך מלגה גבוהה, ו"לא מחייבים אף אחד להגיע. הבחורים מגיעים בעצמם".

שמעתי על בחורים שלוח הזמנים שלהם בנוי כך: לאחר תפילת ערבית הולכים לאסוף כספים בשביל הישיבה. בסביבות השעה 11 חוזרים לישיבה כדי להתחיל את החגיגות. החגיגות מסתיימות בערך בשעה 2 בלילה. לפתע נזכרים כי "פורים הוא יום קבלת התורה" (וכנראה אבא והאחים הנשואים למדו היום לפחות שלוש שעות). ומה עושים כעת? השתוללו שלוש שעות, עכשיו נלמד שלוש שעות עד הבוקר". כמובן שלימוד בתנאים כאלו קשה להקרא לימוד (בפרט אם הוא אחרי שתייה מרובה של יין, ובדרך כלל שלא כדת של תורה, כי בישיבות על פי רוב דואגים בזמן זה לשתייה מרובה מאכילה ולא להיפך). ובכל מקרה לא מדובר בלימוד של יותר משלוש שעות (מנייני ותיקין מתחילים מעט אחרי השעה חמש). וכך בבוקר הוא מספר: ".... אחר כך נכנסתי לבית מדרש. עד הבוקר (!!!) עשיתי 'שטייגן'".

לא אחת שמעתי את הטענה ה"חזקה": "מה אתה רוצה שיעשו כל הלילה? שישתוללו ברחובות?". איני מסוגל להבין, מדובר בבחורים שיש לגביהם חשש שיעבירו את ליל פורים "ברחובות", כיוון שימשכו לשם. את אותם בחורים יצליחו למשוך דווקא לבית המדרש? ומתי? דווקא בזמן שחבריהם שורפים את הלילה ברחובות... אלא מאי? גם למארגנים ברור כי הדבר היחיד שמושך את אותם בחורים זה הכסף!!! שוב אנו שומעים את הטענה הנצחית "מתוך שלא לשמה בא לשמה". כל מי שעוסק מעט בחינוך, מבין כי "מתוך שלא לשמה בא לשמה" שייך רק אם יש את הבסיס. לדוגמא: בחור שמבין שגם בימי בין הזמנים צריך ללמוד תורה, יתכן שמסגרת מסודרת של ישיבת בין הזמנים תגרום לו ללמוד יותר, או לפחות לא לבטל תורה בימים מסויימים. אך ברור שאם נקח אדם שאינו שומר תורה ומצוות, ונשלם לו כסף כדי שילמד תורה, אין כל סיכוי שיועיל לו הלימוד לבא לשמה.

עבור בחורים שיש חשש שימשכו למקומות לא ראויים בליל פורים, צריך לחשוב על מסגרת אחרת שתמשוך אותם. אם מדברים על כסף אפשר להציע להם עבודה מכניסה בליל פורים. אפשר גם לחשוב על תכנית שלא תעלה מדי הרבה כסף, ואפשר פשוט לארגן להם מסיבה של כמה שעות בליל פורים (אם מדובר על בחורים במצב כזה, באמת לא מפריע שילכו לישון בשעה מאוחרת).

תפילת שחרית

בפורים יש להתפלל בהשכמה. ברצוני להתייחס כאן לעוד מוסכמה חברתית לא נכונה. משום מה, יש הסוברים כי כל מקום שכתוב להשכים, הכוונה לתפילה כוונתיקין בהנף החמה. מבלי לזלזל חלילה במעלת התפילה כוונתיקין (כמבואר בגמרא), איני יודע מהיכן למדו לפרש כן. בספרי הפוסקים ובספרי המנהגים נראה אחרת. השכמה, פירושה להקדים את זמן התפילה בצורה משמעותית יותר מיום רגיל. עכ"פ, כתוצאה מהמוסכמה הנזכרת, ניתן לראות שבבתי כנסת רבים מתקיימים בפורים שני מניינים מרכזיים, אחד לתפילה כוונתיקין (בהשכמה), ואחד מאוחר בסביבות השעה 8:30 (עבור כל המאחרים שכבר הפסידו את ההשכמה), בזמן שעדיין ניתן להספיק את סוזק"ש. כל צבור צריך לקבוע לעצמו את זמן התפילה בהתאם לרצון הצבור. רבים הם המעוניינים בתפילה בשעה מוקדמת, אך לא מדי מוקדמת. ואין כל טעם להתייחס למוסכמות מסוג זה.

יש להעיר עוד, כי טעם ההשכמה הוא כדי שיוכלו להספיק כראוי את כל מצוות היום. הזכרתי לעיל שיש הזקוקים לצאת לכל מיני מקומות בשעה מוקדמת עוד יותר, כך שגם תפילה כוונתיקין מדי מאוחרת עבורם. משום מה, רק מעטים מאד חשבו על קיום מניין מוקדם יותר בפורים (למשל: בעיר מודיעין עילית לא שמעתי אפילו על מניין אחד כזה. אני אישית יודע על רבים הזקוקים למניין כזה).⁹

יש שאינם מסוגלים להתפלל כראוי אחרי שהלכו לישון מאוחר בלילה (אין נפק"מ אם הסיבה היא בגלל שהשתוללו בלילה, או בגלל שלמדו בלילה. העיקר הוא "סוף מעשה במחשבה תחילה").

⁹ משום מה, יש רבים שהקדמת התפילה לפני הנף נראית להם כאיסור חמור. העניין הוא שיש ביניהם כאלו שמדי פעם מאחרים סוזק"ש וסוז"ת. על כך, יוכלו הם למצא תירוצים רבים. אך על הקדמת התפילה, יגיבו בצורה חריפה במיוחד. ודאי שמלכתחילה אין לעשות כן, אך לפעמים אין ברירה, והאפשרות האחרת היא למשל לצאת לדרך לפני התפילה, מעשה שגם הוא אינו ראוי לכתחילה.

לימוד לאחר התפילה

מי שבאמת חשוב לו שלא יעבור עליו יום אחד בלי לימוד תורה, על פי רוב, הזמן המתאים ביותר ללימוד ביישוב הדעת במשך היום, הוא תיכף לאחר תפילת שחרית. גם כאן, תלוי בכל מקרה לגופו. יש שבני הבית זקוקים להם כבר מתחילת היום. אבל באופן כללי זהו הזמן הפנוי ביותר ללימוד תורה (בפרט לבחורים שאינם צריכים לטרוח בהכנת הסעודה). בכמה קהילות קבעו את סדר הלימוד לאבות ובנים תיכף לאחר תפילת שחרית.

ארוחת בקר בפורים

יש לשים לב לכך שכדי לקיים את מצוות היום כראוי, חשוב לאכול ארוחת בקר מסודרת. הדבר ניכר בעיקר אצל הילדים. כבר הזכרתי שרבים מהילדים מסתובבים במשך היום ואינם אוכלים ארוחת בקר מסודרת, אלא רק ממתקים וכדומה מכל הבא ליד. מומלץ לקבוע מראש זמן (בסביבות השעה 9-10) בו מתפנים כל בני המשפחה מעיסוקיהם ויושבים בצוותא לסעודה קצרה. כמובן שרצוי שהסעודה תהיה חגיגית מעט. בזמן זה אפשר לשיר מעט שירי פורים, לשתות קצת יין ולהתחיל כבר לחוש את אוירת הפורים.

משלוח מנות

שני טעמים נאמרו במצוות משלוח מנות: א. שתהיה הרווחה לבעלי שמחה ב. להרבות שלום ורעות, היפך רגילתו של המן שאמר "מפוזר ומפורד בין העמים".

כדאי באמת לנצל הזדמנות זו להרבות שלום ורעות בין כולם. זה כולל כמובן גם את אלה שאינם סוברים בדיוק כמונו. אין זה אומר שאנו צריכים לכבד את דעתם. יתכן שישנם כאלו שאכן יש להתייחס אל מעשיהם כאל מעשים אסורים. אך יחד עם זה, יש כללים את מי מותר לשנוא, ואת מי אסור. יש כללים על מי מותר לדבר לשון הרע, ועל מי אסור. בזמננו, מרבית להשתמש בכינויים כגון "אפיקורס", "משומד", ועוד. עד היום רוב אלו ששמעתי מהם כינויים כאלו, היה זה ביחס לכאלה שסבורים אחרת מהם.

גם את הילדים כדאי לעודד לשלוח משלוח מנות גם לכאלו שאינם בדיוק ביחסים טובים איתם. פעמים רבות סכסוכים מסתיימים על ידי משלוח מנות יפה שנשלח לאחד שאינו בדיוק ידיד. יעמדו על הברכה הארגון החשוב "משמרת השלום" על היזמה הברוכה של מבצעים לעידוד משלוח מנות דווקא לכאלו שנפגענו מהם וכד'.

עבודת ימי הפורים

הרמב"ם פסק "וכל המרבה לשלוח לרעים הרי זה משובח". מאידך, גם כאן צריך לשים לב לתכנון מראש את זמני היום. פעמים רבות נסחב המון זמן בפורים על משלוח מנות אחד, שהמקבלו גר בקצה העיר. פעמים יש עיכובים נוספים בדרך.

אפשר (ורצוי) לתכנן מראש רשימה של כל מקבלי משלוחי המנות, לפי כתובות מגוריהם של כל אחד. בפורים עצמו אפשר ללכת ביחד כל המשפחה (אפשר גם להתחלק לשתי קבוצות או יותר. תלוי בגודל המשפחה) לפי הסדר כתובת אחרי כתובת. מתכננים מראש גם כתובות של חברים של הילדים שגרים על הדרך (ובזמן שילד אחד הולך לחבר, הילד האחר הולך לחבר אחר). בצורה כזאת, אפשר לעשות את חלוקת משלוחי המנות לחוויה מהנה במיוחד.

יש לזכור, כי גם באמצע הסעודה אפשר לשלוח משלוחי מנות לשכנים קרובים.

מתנות לאביונים

עניין מתנות לאביונים הוא שיהיה לאביונים מה לאכול בסעודת פורים. זו מצוות מתנות לאביונים. נפסק להלכה "אין מדקדקין במגבת פורים, אלא כל הפושט יד נותנים לו".

חוץ ממצוות מתנות לאביונים, יש שכתבו שיש עניין לתת גם כל צדקה אחרת בפורים. ברור הוא, שאין זה ממצוות היום. גם מה שאמרו "כל הפושט יד נותנים לו", אין הכוונה לכל פושט יד, אלא רק למי שמבקש עבור צרכי הפורים (בשאר ימות השנה, רשאים גבאי הקופה לברר מה מצבו של המבקש).

איסוף כספים עבור ישיבה או עבור מטרה אחרת

משום מה, הורגלו בישיבות רבות לשלוח את הבחורים להתרים עבור הישיבה. כבר הקדמתי שאין כל קשר בין צדקה לישיבה לבין מתנות לאביונים. ודאי שאין איסור לתת צדקה בפורים, אך ודאי שאם כבר, מי שאינו מרובה בנכסים, עדיף לתת מתנות לאביונים.

ישנן כמה בעיות בכך ששולחים בחורים לאסוף כספים. חלק מהבעיות קיימות אפילו אצל בחורים בישיבה גדולה. בשנים האחרונות עדים אנו לתופעה פסולה וזולה עוד יותר: יש ששולחים ילדים לאסוף כסף. לאחרונה קמה וגם ניצבה קופה חדשה אשר כפי הנראה כל מערך ההתרמות שלהם בנוי על ילדים ההולכים מצרכים לאסוף מוצרים וכספים (שימו לב: הילדים

ההכנה לימי הפורים

עושים זאת תמורת פרסים, ותמורת חבילות מצרכים שיקבלו בני משפחתם). באיסוף מוצרים, לפי דעתי הבעיה פחות חמורה. ואולי לפעמים יש תועלת בכך שהילדים מסייעים למצווה זו.

לא אכנס כאן לפרטים, אך יש כמה חסרונות בכך שמעודדים ילדים לאסוף כספים. יש גם הבדל בין ילד שתפקידו להשגיח על דוכן התרמה במקום מרכזי (ואפילו אינו חייב לדעת כמה כסף נכנס לקופה), לבין ילד ההולך מבית לבית לאסוף כסף עם פנקס קבלות. ישנן קופות שנותנות לילדים אחוזים ממה שאוספים, וזהו דבר חמור לכשעצמו. כמובן, אם ילד הולך עם קופה ואוסף, ואפילו מקבל פרס סמלי (אך ללא קשר בין גובה הסכום לעלות הפרס), אין בעיה. אבל כאשר ילד רואה ומרגיש על כל שקל שנכנס, שהוא מתקרב לפרס הגדול יותר, זהו חוסר חינוך אמיתי. זהו חינוך להערכה מרובה לכספים. לא אאריך כאן יותר. עניין זה שייך לדיון במסגרת אחרת.

לגבי בחורים שאוספים: לא אחת שמעתי על מעשי חוצפה של ממש כלפי התורמים. כאשר בעל משפחה אוסף כספים עבור מטרה מסויימת, הוא מבין שלא כל אחד שנראה גביר, הוא אכן כזה. הוא מבין שגם אחד שהוא באמת גביר גדול, יתכן מאד שכבר עבר כעת את החומש מנכסיו, לאחר שתרם כמה עשרות אלפי שקלים לכמה מוסדות. בחורים שעדיין לא הקימו משפחה, לא תמיד מבינים זאת. בישיבות מסויימות מקובל להכין רשימות של סכומים שנתן כל אחד בשנה שעברה, וכשמגיעים לגביר, יש שפשוט דורשים ממנו שיתן יותר ("בשנה שעברה נתת ..., למה השנה פחות?"). לא אחת שמעתי צחקוקים של בחורים כלפי אדם מסויים שבסך הכל אמר "אין לי". מה לעשות שאחד הבחורים זיהה שטר מסויים המציץ מכיס חולצתו של אותו אדם. חוצפה כזו להגיד לבן אדם "בטח לא שמת לב שיש לך שם שטר של ...". נכון, יש לו. אולי הוא כרגע בדרך לקנייה עם הסכום האחרון שנשאר לו.

מעשים מסוג זה, מחנכים את הבחורים להערכה לכסף, להשחתת המידות, ולעוד כמה דברים גרועים. נכון, יש ישיבות בהן מדריכים את הבחורים כיצד לבקש, אך לא תמיד הבחורים נשמעים להוראות. עד כמה שרבני הישיבה מבינים שזה המעשה הנכון שצריך לעשות, עליהם לקחת בחשבון את כל ההשלכות, ולדאוג שחלילה לא יהיה הנזק מרובה מהתועלת (כוונתי למקרים בהם יש תועלת מכך).

אגב, לאחרונה שמעתי על ישיבה קטנה בקרית ספר, בה מחלקים זיכוי קניה בחנויות ספרים לבחורים שהצליחו להתרים מסכום מסויים והלאה (וגובה הזיכוי תלוי בגובה התרומות). עוד מעשה של חוסר חינוך שאיני יודע כיצד לא חשבו עליו.

עוד בעיה קשה נוספת: לא אחת שמעתי על ילדים ההולכים לאסוף כסף בפורים, כי "אין להם משהו אחר לעשות אז". הם פשוט מחפשים למה

עבודת ימי הפורים

להתרים. בתלמוד תורה מסויים החליטו תלמידי אחת הכיתות לצאת להתרמה עבור מפה לסטנדר של החזן, או עבור פרוכת ושאר כיוצ"ב. כאילו שיש מצוה להתרים, השאלה היא רק למה להתרים.

לא פלא שאח"כ אנו שומעים אותם מדברים על אודות "הצלחה" ו"כשלון" של ישיבה זו ושל מוסד זה. והכל סביב הכסף.

שנה אחת בצהרי יום הפורים, שמעתי ויכוח בין שני בחורים, אשר כל אחד מהם טען כי ישיבתו היא הישיבה טובה יותר משיבתו של חברו. אחד מהם היה כבר שיכור, ובין טענותיו המוכחות לגבי איכות ישיבתו, השתמש גם ב"טענה כבדת משקל": "אצלנו, עד פורים אספנו כבר (כאן נקב בסכום כלשהו) ₪. וזה עוד לפני פורים!!!. עד סוף פורים, אמורים להכפיל את הסכום". כן, עוד קנה מידה לאיכות הישיבה. נכון, שיכור היה באותה שעה. אך מסתבר שדבריו היו בבחינת "נכנס יין יצא סוד". גם לא ברור בכלל שבשעת צלילות הדעת לא היה מדבר כך.

עוד בעניין איסוף הכספים: בדרך כלל יוצאים הבחורים בקבוצות תוך כדי שירה וזמרה, ופה ושם מתכבדים במאכל ומשתה. אם בשבילם זו שמחת פורים, יערב להם. אך צריך לקחת בחשבון שלפחות בזמן הסעודה הבחורים צריכים להיות כבר בבית. כמובן שעל ההורים לדאוג שהילדים אכן יחכו בכליון עינים לסעודה.

סעודת פורים

בעצם, היה מהראוי להתחיל את סעודת הפורים בשעות הבקר. אמנם, ברוב תפוצות ישראל מקובל לקיים את סעודת הפורים בשעות הצהריים או אחר הצהריים. הטעם שכתבו הפוסקים לכך הוא: כיוון שעסוקים וטרודים בהכנת הסעודה ושאר מצוות היום. כמובן, שכל אחד צריך לדאוג לכך שהסעודה תתחיל כמה שיותר מוקדם, העיקר שתהיה מורגשת סעודת הפורים כסעודת פורים ולא כסעודת מוצאי פורים.

יש מהפוסקים שכתבו שיש להאריך בשמחה אל תוך הלילה, מפני כבוד ירושלים. זה ודאי שייך רק בערי הפרזות. זאת ועוד, מי שעושה סעודה מיוחדת גם לכבוד שושן פורים, ודאי שאין לו צורך כלל להאריך בסעודת הפורים אל תוך הלילה. גם מה שכתבו להאריך בסעודה אל תוך הלילה, אין הכוונה עד אמצע הלילה.

ההכנה לימי הפורים

כאן המקום לציין כי יש סיפור על אחד מגדולי ישראל שבהיותו ילד הסביר לאיזה כומר משהו על כך שנוהגים להתחיל בפורים את הסעודה בסוף היום. איני יודע מקורו של הסיפור, ואף אין בכך כל נפק"מ. לא כל אמרה שנונה של ילד קטן (אפילו אם לימים נעשה לאחד מגדולי דורו), היא הלכה פסוקה. נדהמתי לשמוע מאברך יקר שאמר ש"מקובל בשם ... שבפורים יש עניין להתחיל את הסעודה מאוחר".

שמעתי מת"ח אחד שליט"א שהסביר הסבר נחמד: היום שלנו אינו בנוי לפי היום של התורה. רובא דעלמא הולכים לישון בסביבות השעה 11:00 בלילה. היום של התורה מסתיים בלילה. אלו שמתחילים את הסעודה למשל בשעה 4 אחה"צ, כאשר השקיעה מעט לפני השעה 5, פשוט מרגישים ש"נגמר להם היום מוקדם מדי". לכן מחפשים איך כאילו להאריך ולמשוך את הפורים, בזמן שלמעשה היום כבר נגמר. מי שיודע לנצל את כל יום הפורים כראוי, ויודע לעשות זאת עם כל בני ביתו, יתכן שפשוט לא מרגיש צורך למשוך את הסעודה - שהתחילה בשעה 1 בצהריים - אל תוך השעות הקטנות של הלילה.

הזמן הראוי להתחיל את הסעודה (אחרי כל משלוחי המנות ומתנות לאביונים, וכל הבישולים וההכנות) הוא תיכף לאחר תפילת מנחה גדולה. בסעודה יש להאריך כמה שעות (הכל לפי בני הבית והאורחים).

עד דלא ידע

בגמרא נפסק "מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". נחלקו המפרשים בפירוש מימרא זו. לגבי עצם השתייה, ברור שכל אחד לפי מה שהוא. ראשית, צריך לדעת את האופן הנכון כיצד לשתות. חוץ מזה, צריך כל אחד לדעת מה עלול לגרום לו היין. מי שמזיק לו היין, ודאי פטור משתייתו. יש שאינם שותים יין, כי אינם אוהבים לשתות. הבאתי במקום אחר את מה שאמר הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל ליהודי ששאלו לגבי שתיית יין ביו"ט. הגרש"ז הסביר לו שכנראה פשוט אינו יודע איך לשתות, ואז הסביר לו את האופן הנכון בו יש לשתות. כמובן, שמי שהיין מזיק לו ואינו מביא לו שמחה, פטור לגמרי משתייתו. ודאי שאין כל טעם לדחוק את עצמו לשתות, ולבדוק עצמו אם הגיע כבר לשיעור "יותר מלימודו". הארכנו בעניין זה לעיל.

הצעה לתכנון יום הפורים באופן נכון

ביום עמוס במצוות כמו פורים, ראוי לקבוע מראש מה עושים במשך היום. נכון שאי אפשר להצמד ממש ללוח זמנים מדויק (מסכנים הילדים של אותו אבא שיעשה זאת), אבל אפשר בהחלט לבנות לוח זמנים משוער. כל אחד יכול לבנות לעצמו בביתו סדר נכון. כמוכן שהדרך אינה שווה בכל הבתים, ואף באותו בית ישנם כמה סוגים של ילדים. כן יש הבדל בין בית לבית מבחינת כמות המשתתפים, ואם יש אורחים מבחוץ, או שכולם מבני הבית. אכתוב כאן את הצעתי כיצד לקיים את הפורים באווירה שתתאים לכל ילדי המשפחה מגדול ועד קטן, ומגדולה ועד קטנה. אדגיש, כי חשוב להזהר מאד שלא להצמד בדווקא לתכנית מסויימת, כי בכל בית הדרך שונה במקצת. אני כותב את עיקרי הדברים עם אפשרות להתאימם לפי צורך הבית.

ליל פורים

תפילת ערבית וקריאת המגילה
טעימה קלה לאחר הצום.

קריאת מגילה לנשים (אם אינן הולכות לקריאת המגילה של הצבור).
עם הילדים שבבית, אפשר בינתיים להכין איזו תכנית.
סעודת ליל פורים. משך הסעודה כשעה או יותר.
בסעודה אומרים דברי תורה ושרים משירי פורים.
הכנת משלוחי המנות ושאר צרכי היום.

פורים בבקר

תפילת שחרית בהשכמה
התארגנות כל בני הבית

כדאי להכין שני שלחנות: שולחן אחד קטן בשביל משלוחי המנות, ושולחן אחד בשביל הסעודה. השלחן של הסעודה, יהיה ערוך כבר מהבקר עם מאכלים קלים (כגון: נקניקים, שניצלונים, וכד'), ובו יוכלו להתכבד כל מי שבא לתת משלוחי מנות, או שמגיע סתם לבקר.
קריאת מגילה לנשים

ארוחת בקר מכובדת קלה. משך הסעודה כחצי שעה.
שעתיים או יותר למשלוחי מנות והמסתעף.

כמוכן שבמהלך ה"מסע" של משלוחי המנות, מחלקים לילדים ממתקים וכד'.

פורים בצהריים וסעודת הפורים

בערך ב-12:30. תפילת מנחה

הצעה לתכנון יום הפורים באופן נכון

סעודת פורים.

בתחילת הסעודה, אפשר לכוון להמשיך את הסעודה במקום אחר (אם בדעתו ללכת למקום אחר).

כמו כן, גם במהלך הסעודה, אפשר לשלוח מעט משלוחי מנות לשכנים קרובים.

א. ברכת המוציא ובציעת הפת. מתחילים את הסעודה עם מאכלים קלים (כגון: סלט פירות וכד').

ב. שיר אחד או שניים מעניין היום. אחרי כל שיר: שתיית יין. לילדים: מעט ממתקים.

ג. הגשת סלטים.

ד. מנה חשובה, כגון: דגים. ואח"כ עוד שיר

ה. הצגה (או תכנית אחרת) של הילדים.

ו. הגשת משקאות נוספים.

ז. (🕒) מי שאינו רגיל להשתכר הרבה, ורוצה לצאת ידי הסוברים "ישתה יותר מלימוד ויישן", יכול לעשות זאת רק אם מתחיל את הסעודה בשעה מספיק מוקדמת, ואז יתנמנם מעט בתוך הסעודה. כמובן שבדבר כזה לא שייך לקבוע כללים וזמנים. אך אפשר לשער מראש זמן פנוי לזה.

ח. אם יש מי שלא התפלל תפילת מנחה, או אם התחילו את הסעודה לפני זמן מנחה גדולה, יש להפסיק באמצע הסעודה, וללכת לתפילה. כמדומה שמסקנת רוב הפוסקים שאין צריך לברך שוב המוציא לאחר התפילה.

ט. אכילת מרק עם קרעפלאך וכדומה.

י. ריקוד ושירה תוך כדי שתיית יין

יא. מנה נוספת כגון: בורקס וכד'.

יב. הגשת מנה עיקרית. בשר בקר. שתיית יין יחד עם אכילת הבשר. לאחר מכן עוד שיר.

יג. תכניות נוספות

יד. מנה אחרונה. חלוקת ממתקים. תכניות.

טו. שיר המעלות וברכת המזון. (בניגוד לתפילה, ברכת המזון מותר להתפלל אפילו הוא שיכור, כל שיוכל להוציא מפיו את המילים כראוי).

טז. ריקוד לליווי החג.

כפי שהקדמתי: אין מבנה אחיד שיתאים לכל בית ובית, אך העיקרון הוא: יש לדעת מה ההלכה מחייבת, מה המנהג מחייב, ומה קודם למה. יש לתכנן

עבודת ימי הפורים

מראש כיצד לקיים את כל מצוות החג כראוי. כמו כן, חובה לגרום לילדים להרגיש את החג מתחילתו ועד סופו.

מוצאי פורים

לאחר הסעודה וליווי כל האורחים, והמסתעף צריך לארגן את הבית. בשנים האחרונות נוסדו כוללי "מוצאי פורים", שאיני יודע מה טעמם. מה שברור שמעטים הם מאד אותם אלו שעושים את הפורים כראוי, ומסוגלים אח"כ לשבת ללמוד שעה או שעתיים. הקורא היקר שהגיע עד כאן, מסתמא קרא כבר את כל הנאמר מתחילת הקונטרס.

שושן פורים

יש להרבות בשמחה גם בשושן פורים (והוא הדין במוקפות חומה, יש להרבות בשמחה גם בפורים דפרזים). אפשר לקבוע זמן לסעודה מיוחדת באמצע היום. בסעודה זו, אפשר לאכול מאכלים שנשארו מסעודת פורים.

אדגיש כי מי שעושה סעודה ביום שושן פורים, לכו"ע אין לו עניין למשוך את סעודת פורים אל תוך הלילה.

**ויהי רצון שנזכה לעבוד את הקב"ה מתוך שמחה אמיתית
ולחנך את ילדינו ותלמידינו בדרך הנכונה**

נספח

בעניין מצוות ש"מתחברים" אליהם יותר או פחות

דיבורים מסוג של "אתה מתחבר בכלל למושג "שמחה?" לא מסתיימים בנקודה זו (ואף אילו היו מסתיימים שם, היה זה דבר גרוע).

לאחרונה שמעתי הקלטה של שיעור של יהודי המוחזק כתלמיד חכם שדיבר על קיום מצוות התכלת בזמננו. איני נכנס לבירור נושא התכלת. יש הטוענים שהצבע המקובל אצל תלמידי הרב זילברמן שליט"א, הוא אכן התכלת האמיתי. יש החולקים על חלק מהראיות. איני נכנס לנושא זה כאן. עכ"פ, אותו יהודי הבהיר כי ברור לו כמעט בוודאות, כי זהו צבע התכלת. אם כן, מדוע אינו לובש בעצמו?

כדי שלא יאשימוני חלילה בזלזול ובהוצש"ר על תלמידי חכמים, לא אכתוב כאן כל פרשנות, אלא רק אצטט את דבריו (ניתן לקבל אצלי הקלטה):

יש דין שמקריבים אף על פי שאין בית ... נניח שיפתרו את כל הבעיות ... האם אנחנו הולכים להקריב? (כאן נשמעים דיבורים של המאזינים) ... ודאי שלא !! וודאי שלא !! ... אנחנו יודעים מה זה קרבנות? יש לנו איזו התחברות לנושא הזה? ... איך אמר לי משהו? "חסד עשה איתנו הקב"ה שאין לנו קרבנות" ... מי שיקריב היום קרבנות ... (כאן סובב אצבעו על רקתו) (כשנשאל איך הקריבו בזמן ביהמ"ק נענה): הם ידעו. להם היה את ההתחברות לזה ... כשיבא המשיח הוא ילמד אותנו את העניין ... תפילין, אנחנו כן מבינים? נכון, אבל יש לנו את המסורת. מה שמחייב אותנו זו המסורת".

עד כאן תמצית מדבריו. כל פירושים מיותרים.

בעניין עמידה על המשמר בענייני ממתקים לילדים

עניין זהירות מ"סכנת הממתקים" לא שייך דווקא בפורים, אך הואיל ואתא לידן נימא ביה מלתא: הזכרתי את אותם ילדים אומללים, אשר במשך כל ימות השנה הוריהם מונעים מהם כמעט באופן מוחלט אכילת ממתקים. איני מדבר על ילדים שמסיבה בריאותית אסור להם לאכול מרכיבים של ממתקים מסויימים. עם השפע הרב שיש היום ב"ה, ניתן למצא תחליף כמעט לכל

עבודת ימי הפורים

ממתק¹. אני מדבר על ילדים בריאים לגמרי שהוריהם מונעים מהם אכילת ממתקים (מי יותר ומי פחות) כביכול מתוך דאגה לבריאותם.

עד כמה שצריך להזהר ולשמור על מינון נכון, עוד יותר צריך להזהר כיצד יש לבצע את "העמידה על המשמר" בנושא זה. אכן, בזמננו מאכלים רבים (לאן דווקא ממתקים²) מכילים חומרים שאינם בריאים כל כך. אמנם, עם כל הכבוד לכל מיני אנשי מקצוע (מהם אפילו רופאים בעלי תעודה) המעוררים על כך, במאכלים המצויים כיום כאן בארה"ק ובשאר מדינות מתורבתות, אין אף מרכיב שיש באמת **סכנה גדולה** למי שאוכל אותם. וממילא, אין כל הצדקה להשתמש במילים 'רעל', 'יותר גרוע מסיגריה', 'היה לי חבר שנפטר מזה', ושאר מילים מפחידות מ-א-ד-!!! (בפרט את ילדינו התמימים והטהורים שלא טעמו טעם חטא).

במסגרת זו אין המקום להרחיב את הדבור על האופן הנכון בו יש לנהוג עם הילדים בעניין הממתקים (חוץ מעניין הבריאות ישנן עוד כמה נקודות). בכל זאת, לא אמנע מלציין כאן נקודה אחת: כמי שעוסק בחינוך ילדי ונערי ישראל בכל הגילאים (מאזור גיל שלוש וחצי ועד בערך גיל שמונה עשרה), יצא לי להכיר בתים רבים בהם עושים הרבה עסק ועניין מ"סכנת הממתקים" וממילא הרחקתם מילדיהם. לפי מה שראיתי במשך השנים, כל הילדים איתם עובדים בצורה כזאת, סובלים **תמיד** מהפרעות נפשיות ברמה זו או אחרת. דהיינו: גם אם אולי יתכן שיש מי שיוכל להוכיח כי אותם ילדים בריאים **בגופם** מילדים אחרים הנחשפים לממתקים, אבל **בנפשם** אינם בריאים. ולית מאן דפליג כי אם כבר, עדיף להתמודד עם מחלה גופנית, מאשר עם מחלה נפשית³.

אני חוזר ומדגיש כי אין כוונתי שהדרך הנכונה היא "להעמיס" ממתקים על הילדים. יש לדעת למצא את הדרך הנכונה לשים את הגבולות על נושא זה (אאריך על כך בלי נדר במסגרת אחרת).

¹ אציין כי בכל הפעילויות לילדים ולנוער אותן אני מארגן, אני מקפיד תמיד לברר אם ידש תלמיד מסויים שאסור לו מאכל כל שהוא. אם יש אחד כזה, אני דואג תמיד לפצותו ולתת לו ממתק אחר. וב"ה, עד היום (קרוב לעשרים שנה) לא ארע פעם אחת שלא עמדתי בזה. תמיד אפשר למצא ממתק אחר (גם בע"ש בשעה שרוב החנויות כבר סגורות). נראה לי שהיה מן הראוי שבכל פעילות הנערכת לילדים יקפידו על עניין זה.

² משום מה, דווקא הממתקים הם אלו עליהם טופלים האשמות נוראות כל כך
³ לעיתים רחוקות מאד ניתן לשמוע על ילד או נער שהגיע למצב של תת-תזונה עקב אכילת ממתקים, אך אז על פי רוב מדובר בבעיה נפשית הגורמת לו לאכול רק ממתקים. ואגב, היה לי תלמיד שבהיותו כבן ארבע או חמש היו הוריו עומדים על המשמר בנושא זה (תיתי לי שאני כמחנך של אותו ילד לא שיתפתי פעולה עם הוריו בנושא זה). ובהיותו בגיל תשע!!! לקח משחקים מביתו (איני יודע אם היו אלו משחקים שלו או של אחיו), כדי למכרם לחברים ולקנות כמויות של ממתקים.

בעניין קריאת פרשת זכור לנשים

בזמננו, נפוץ מאד העניין של קריאת זכור לנשים. נכון, יש מהאחרונים שפסקו שגם נשים חייבות לשמוע. אם אשה רוצה כל כך להחמיר, יכולה לבא לבית הכנסת לשמוע. כנראה שלא כל אחת יכולה לבא בבקר. לכן עושים קריאה לנשים. אני אישית עדיין לא הבנתי מה האיסור הגדול להוציא ספר תורה בשביל לקרא קריאה שאינה מחוייבת, אבל כנראה שיש הסוברים שאין זה לכתחילה. מה עושים אותם החוששים להוציא ס"ת בשביל נשים? יש פתרון נחמד: בתפילת מנחה מוציאים את הספר בו קראו בבקר פרשת זכור, קוראים קריאת זכור לצורך הנשים, ואח"כ גוללים את הספר לפרשת השבוע וקוראים את הפרשה. אך בפשטות יש בהנהגה זו מספר בעיות: א. טרחא דצבורא ב. קריאה בצבור טעונה ברכה. וכאן הרי הקורא אינו מברך על קריאה זו. ג. תדיר ושאינו תדיר קודם. אם כן, יש לקרא קודם פרשת השבוע ואח"כ פרשת זכור. ד. אין גוללים ספר תורה בצבור. לא מצאתי יישוב לתמיהות אלו, ואודה לכל מי שיטרח ליישב מנהגם של העושים כן.

בעניין נערוון

בדברי על פרשת זכור, התייחסתי גם לכך שאין כל מקור לכך שמי שהפסיד תיבה אחת, לא יצא. חוץ מזה, יש את הנושא של הנערוון. העירוני מספר הערות על נושא זה. אחד מהשומעים את דברי שאלני על כך: "אבל בכל זאת, עדיף שייתפסו לדברים אחרים יותר גרועים?". איני יודע לאיזה "דברים יותר גרועים" עלולים להתפס. אך זאת ידוע לי: אם יש מי שסובל חלילה מבעיות נפשיות, עליו לעבור טיפול מתאים (לפעמים לא מדובר בטיפול מקצועי ע"י פסיכיאטר, אלא אפילו בלימוד הנושא ובהתבוננות אחרת. תלוי בכל מקרה לגופו, ואכמ"ל). אבל לעודד מעשי עם'ארצות ונערוון - בפרט באזני צעירים-מסוג זה, זהו מתכון להמאיס עליהם חלילה את התורה והמצוות. אברך אחר שאל אותי על בחורים ש"מה שמעניין אותם זה איזה כובע יותר מודרני, ועוד כל מיני שטויות. לא עדיף שייתפסו לעניינים של חומרות בהלכה?". אז כך, ראשית לא מדובר בהלכה ולא בחומרות. שנית, לגבי איבוד פרופורציות אצל בחורים צעירים בנושאי הסדר, הלבוש, וכדומה, אכן זהו נושא כואב הזקוק להתייחסות. אך, עדיין, איסור הלכתי אין בכך. צעירים רבים משתחררים משטויות אלו כשמתבגרים מעט. אך ענייני נערוון - מכל סוג שהוא - עלולים לגרום לנזקים חמורים בענייני עבודת ה' והמסתעף.